

vergadering **C12**
zittingsjaar 2021-2022

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid

van 6 oktober 2021

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Sofie Joosen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de verplichte distelbestrijding door landbouwers – 4265 (2020-2021)	5
VRAAG OM UITLEG van Tinne Rombouts aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over wetenschappelijk advies over de risico's van een toenemende wolvenpopulatie voor professionele veehouders – 4357 (2020-2021)	6
VRAAG OM UITLEG van Cathy Coudyser aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het geactualiseerde monitoringrapport over de paardensector in Vlaanderen – 4387 (2020-2021)	14
VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het Vlaamse strategische plan ter uitvoering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid na 2020 – 4566 (2020-2021)	18
VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenbove aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de stijgende prijzen van landbouwgronden – 4582 (2020-2021)	21
VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de schrijfactie bij landbouwers over de crisis in hun sector – 4568 (2020-2021)	
VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de open brief van de minister aan de Vlaamse land- en tuinbouwers – 4647 (2020-2021)	
VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het welzijn van de landbouwers naar aanleiding van de crisis in de sector – 1 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Loes Vandromme aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het mentale welbevinden van landbouwers – 89 (2021-2022)	23
VRAAG OM UITLEG van Jo Brouns aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de financiering van projecten rond alternatieve grondwaterwinning voor de landbouwsector – 4569 (2020-2021)	36

VRAAG OM UITLEG van Chris Steenwegen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het verdwijnen van slachtmogelijkheden in de korte keten – 4612 (2020-2021)	38
VRAAG OM UITLEG van Chris Steenwegen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, en aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de verpachting van landeigendommen door lokale besturen – 4639 (2020-2021)	42
VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de wildgroei aan apps als struikelblok bij de digitalisering van de land- en tuinbouwsector – 32 (2021-2022)	44
VRAAG OM UITLEG van Sofie Joosen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het Vlaamse actieplan tegen voedselverspilling – 44 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het actieplan rond voedselverspilling – 50 (2021-2022)	46
VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de hulpvraag van varkenshouders – 52 (2021-2022)	50
VRAAG OM UITLEG van Bart Dochy aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over Visserij Verduurzaamt, VALDUVIS en het MSC-keurmerk – 4544 (2020-2021)	51
VRAAG OM UITLEG van Bart Tommelein aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de opstart van de vzw Ondersteuningsfonds voor visserij in transitie (OVIS) – 4649 (2020-2021)	54

VRAAG OM UITLEG van Sofie Joosen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de verplichte distelbestrijding door landbouwers – 4265 (2020-2021)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Minister, in mijn schriftelijke vraag van 17 mei 2021 ging ik verder in op de problematiek van de zogenaamde distelwet voor onze landbouwers. Deze federale wetgeving legt een algemene bestrijding op van diverse inheemse distelsoorten als schadelijk gewas aan de eigenaars van de terreinen in kwestie, maar door een arrest van de Raad van State van 9 maart 2017 is er de facto een opheffing van deze vernietigingsplicht, die ook nergens meer wordt afgedwongen op de particuliere eigendommen of publiek domein van overheden.

Evenwel blijven landbouwers op hun gronden wel nog verplicht distels actief te bestrijden. De bestrijdingsplicht voor akkerdistelhaarden op graslanden is gekoppeld aan de Europese inkomenssteun voor landbouwers. Het niet-naleven leidt tot steunvermindering. In uw antwoord bevestigde u ook dat in 2020 11 landbouwers een vaststelling kregen voor in totaal 44 percelen met distelgroei.

U gaf in eerdere antwoorden aan dat u via overleg met de federale overheid een oplossing probeerde te vinden, maar die piste lijkt nu gestrand. U schoof recent een andere oplossing naar voren, namelijk dat bij overlast nog steeds het principe van goed nabuurschap zal worden gehanteerd, zoals omschreven in het Burgerlijk Wetboek. Ik citeer: "Eigendom is het recht om op de meest volstrekke wijze van een zaak het genot te hebben en daarover te beschikken, mits men er geen gebruik van maakt dat strijdig is met de wetten of met de verordeningen."

Minister, hoe ziet u het goede nabuurschap concreet als oplossing voor de problematiek?

Ziet u eventueel nog oplossingen op Vlaams of Europees niveau voor deze problematiek? Landbouwers stellen vandaag nog altijd vast dat op de hen omringende graslanden van particulieren of overheden volop distels groeien die ook hun velden aansteken, maar dat zij daar als enige op worden afgestraft.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Joosen, het oude artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek werd vervangen door een nieuw artikel 3.101. Die bepaling stelt dat naburige eigenaars het recht hebben op het gebruik en het genot van hun eigendom, maar dat daardoor geen hinder mag ontstaan die de normale ongemakken uit het nabuurschap overtreffen.

Als een eigenaar op zijn grond de distels laat woekeren, zou dit kunnen betekenen dat hij daarmee bovenmatige hinder veroorzaakt bij zijn buur, omdat hij ook de gronden van zijn buur aansteekt. Het is de rechter die in elk concreet geval zal oordelen. Hierover zijn in het verleden al gerechtelijke uitspraken gedaan op basis van het oude artikel en in de toekomst blijft dit dus mogelijk op basis van het nieuwe artikel 3.101.

Landbouwers die in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) rechtstreekse steun ontvangen of die bepaalde betalingen uit het plattenlandsontwikkelingsbeleid van het GLB ontvangen, moeten de randvoorwaarden naleven.

Die omvatten naast beheerseisen ook normen voor het in goede landbouw- en milieuconditie houden van landbouwgrond. De bestrijding van akkerdistelhaarden op graslandpercelen behoort tot deze normen.

Deze bestrijding blijft dus noodzakelijk gelet op het invasieve karakter van de akkerdistel, die het landbouwgebruik van grasland bemoeilijkt. Het is dus aangewezen om tijdig op te treden, zodat de ingezette bestrijdingstechnieken beperkt kunnen blijven en dus de overlast die de verspreiding van deze invasieve soort kan veroorzaken, beperkt blijft. Het niet-respecteren van deze norm betekent voor de landbouwer dat hij niet voldoet aan alle voorwaarden om de volledige steun te kunnen krijgen. Ook in het nieuwe GLB zullen we hier verder op inzetten.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. U dacht ongetwijfeld dat ik weer daar ben met mijn distels, maar ik blijf dit toch een bijzondere situatie vinden. Het arrest van de Raad van State wijst op het ecologisch nut van distels en op de geringe hinder door de mechanisering van de landbouw. Maar daartegenover staat dat landbouwers verplicht zijn om die distels te verwijderen. Zo niet, kunnen ze een boete krijgen in het kader van hun landbouwsteun. U bevestigde eerder dat er een oplossing nodig is maar in de realiteit lijken meerdere pistes dood te lopen.

Wat het nabuurschap betreft, kan ik u volgen: de oplossing is er door overlast van de burens maar het blijft een absurde situatie. Ik hoor u op het einde van uw antwoord echter toch een opening maken richting het nieuwe GLB. We zullen dat uiteraard verder opvolgen. Het zou jammer zijn indien deze absurditeit zou blijven bestaan.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: U hebt me goed begrepen, collega Joosen. En ik zou helemaal niet durven te oordelen over een vraag van een parlementslid.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tinne Rombouts aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over wetenschappelijk advies over de risico's van een toenemende wolvenpopulatie voor professionele veehouders – 4357 (2020-2021)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Collega's, mijn vraag om uitleg heb ik al een tijdje geleden ingediend naar aanleiding van een aanval op een rund in augustus. Ondertussen hebben ook jullie de actualiteit gevolgd. We hebben moeten vaststellen dat er in de afgelopen weken onder het grootvee heel wat slachtoffers zijn gevallen: runderen, maar ook pony's en paarden.

Minister, dit noopt me ertoe een opvolgvraag te stellen. Ook collega Ceyssens heeft hierover in het verleden gevraagd op welke manier we moeten omgaan met enerzijds wolven en anderzijds met het feit dat er heel wat aanvallen zijn op grootvee, waaronder ook landbouwhuisdieren. Daarvan is steeds gesteld geweest dat het een bijzondere uitzondering zou zijn dat grootvee zou worden aangevallen.

Volgens het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) zijn aanvallen op gezonde runderen en paarden veeleer zeldzame fenomenen. Dat leiden ze af uit de situatie in Duitsland die volgens het INBO vergelijkbaar is met de situatie bij ons.

Maar, stelt het INBO, naarmate er meer wolven aanwezig zijn, wordt de kans groter dat er gevallen opduiken. Bij een aanwezigheid van meer dan honderd roedels werden vorig jaar over heel Duitsland elf paarden en pony's aangevallen, goed voor 0,4 procent van de schade toegebracht aan vee.

Bij runderen zouden vooral kalveren het grootste risico lopen, maar zijn gezonde volwassen runderen in een kudde in staat om wolven op een afstand te houden. Wolven zoeken zwakke dieren uit die een gemakkelijke prooi vormen. De meeste wolven zouden runderen links laten liggen, maar eens ze geleerd hebben om succesvol runderen aan te vallen, moeten alle weides beveiligd worden in het gebied waar een individu zich vestigt, om te vermijden dat dit gedrag wordt aangeleerd aan een volledige roedel.

Die stelling en analyse werden gemaakt op basis van de situatie in Duitsland. Nu stellen we vast, zeker in de afgelopen weken, dat er toch stelselmatig veelvuldige aanvallen zijn geweest en dat het niet enkel over kalveren gaat, maar over gezonde runderen. De vraag die vorig jaar werd gesteld, ging ook niet over een individu in de wei, maar over jong vee in een kudde. Ook daar werden runderen dodelijk aangevallen. Het ging over twee shetlandpony's. Zij die paarden en pony's kennen, weten dat die vaak assertiever zijn dan grotere paarden, als ze in kudde zijn. Dat is geen belangrijk element, maar we moeten vaststellen dat ze wel worden aangevallen met de dood tot gevolg.

Minister, gezien de aanvallen op gezonde runderen in mei en recenter in augustus, neemt de bezorgdheid op het terrein sterk toe. Na de eerste aanval gaf u aan dat er prioritair wetenschappelijk onderzoek wordt ingewonnen in gebieden die vergelijkbaar zijn met Vlaanderen, met de nodige aandacht voor de impact op verschillende diersoorten zoals rund, paard en schaap, wanneer de wolvenpopulatie zou toenemen. U zou ook zelf aan het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) wetenschappelijk advies vragen.

Een wetenschappelijk advies en zeker ook een vergelijking met andere landen zijn zeker interessant, want waar men nu sterk naar grijpt is onder andere een wolfproof afrastering, die de dieren moet beschermen. Dat hebben we in het afgelopen jaar sterk gestimuleerd en het wordt ook financieel ondersteund bij schapenhouders. Ondertussen is dat ook opengesteld voor grootvee, maar voor de praktische, realistische uitvoerbaarheid daarvan voor grootvee spreken we natuurlijk over een veel grotere oppervlakte dan voor schapen. Het moet ook op een veilige manier kunnen voor de dieren. Ik denk bijvoorbeeld aan paarden, waarvoor je moet werken met 4000 volt en een draad aan de buitenzijde. Dat maakt dat je geen twee weiden naast elkaar kunt hebben, want een gladde draad is gevaarlijk voor het beenwerk van paarden.

Om maar aan te geven dat er heel wat praktische bezorgdheden zijn, zeker wat betreft uitvoerbaarheid en onderhoud. Men moet 4000 volt aanhouden. We weten dat er al aanvallen gebeurd zijn waar er een wolfproof afrastering was, maar waar de elektriciteit op de draad uiteindelijk te laag was. Als er gras tegen groeit, heb je verlies en dus te weinig volt. Er zijn dus toch heel wat bezorgdheden.

Ten tweede, als we alles denken af te spannen, hoe zit het dan met de biodiversiteit? En uiteindelijk zal de wolf altijd heel slim zijn, hij zal altijd het zwakste dier vinden. Ik begrijp de grote bezorgdheid die op het terrein leeft. Minister, daarom stel ik ook mijn vraag naar verdere wetenschappelijke inzichten die u ondertussen zou hebben of waar men aan werkt.

Is er reeds een wetenschappelijk advies vanuit ILVO, specifiek over de risico's die de toenemende wolvenpopulatie voor professionele veehouders in Vlaanderen met zich mee kunnen brengen? Wat houdt dat advies in en hoe is het advies onderbouwd?

Zijn er reeds maatregelen genomen die voortkomen uit het advies van ILVO? Wat houden deze maatregelen in of wanneer worden maatregelen genomen?

Zijn er redenen om aan te nemen dat door een wijziging in het gedrag van de wolf, de populatie wolven of andere, het wolvenprotocol aangepast moet worden? Want we spreken over de wolf en de probleemwolf, maar we hebben hier uiteindelijk ook met een wolvenroedel te maken, wat ongetwijfeld – de interactie van de ene met de andere – ook gevolgen heeft. Moet het wolvenprotocol aangepast worden?

Minister Demir heeft ondertussen ook aangekondigd dat zij een evaluatie van het hoofdprotocol zal doen. Bent u daar ondertussen van op de hoogte en bent u daar al bij betrokken? Of weet u de timing daarrond al? Anders is dat zeker ook interessante informatie.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega, dank u wel voor de vraag. Eerst en vooral: ik ben ook heel bezorgd over de stijgende angst van mensen op het terrein voor die wolven. We moeten daar zeer veel aandacht voor hebben. Ik ga straks ook wat op het wetenschappelijke onderzoek in. Ik ben ook heel blij dat collega Demir gezegd heeft dat ze het wolvenprotocol wil herbekijken. Uiteraard zal ik haar ook vragen om ons daar heel nauw bij te betrekken.

Anderzijds ben ik natuurlijk ook niet blind voor het onderzoek dat er gebeurt, onder andere door ILVO. Collega Rombouts, daar gaat uw vraag heel specifiek over. ILVO heeft op basis van wetenschappelijke papers en andere beschikbare informatie van betrouwbare bronnen, zoals het INBO, een advies uitgewerkt en vorige week aan mij bezorgd. Ik heb dat advies ook bij me. Ik zal het aan het secretariaat van deze commissie bezorgen, zodat het tot bij jullie geraakt, want het is goed dat dit advies bij iedereen geraakt. Het is een onafhankelijk advies.

Ui het advies blijkt – ik geef een paar lijnen mee, u kunt het zelf lezen – dat een gunstige combinatie van tal van factoren zorgt voor een opmars van de wolf, zoals de snelheid van voortplanting, de mogelijkheid om zich ver te verplaatsen en zich aan te passen, ook aan nieuwe verstedelijkte gebieden. Het advies geeft aan dat de wolvenroedel in Limburg actief zou zijn in een zone van ongeveer 400 vierkante kilometer. Binnen deze zone zouden ze geen andere soortgenoten toelaten, wat wil zeggen dat het aantal dieren geplafonneerd is tot de aantallen die er zijn, zijnde een ouderpaar met hun jongen – ik lees voor uit het verslag, ik ben hier niet zelf dingen aan het uitvinden. In dat advies staat ook dat roedels een relatief constante grootte hebben en er nooit meer dan één roedel in een gebied zit, waardoor het aantal wolven binnen een gebied, en daarmee het gevaar voor vee, niet blijft toenemen. Je hebt dus altijd dezelfde roedel. Dat is voor mij een vaststelling, maar dat neemt niet weg dat als een wolf of een roedel vijf dieren doodbijt, dat dit natuurlijk wel heel grote schade voor de veestapel betekent.

Om de risico's van een wolvenaantal te verminderen zou het volgens ILVO niet zinvol zijn om het aantal dieren van de roedel te verminderen. Dat is wel het geval bij everzwijnen. Er is blijkbaar een groot verschil tussen everzwijnen en wolven. Bij wolven zou men dan het territorium moeten kunnen verschuiven.

In het advies van ILVO wordt ook verwezen naar enkele studies waaruit blijkt dat menselijke ingrepen om het wolvenaantal te reduceren, het probleem vaak versterken. De sociale rangorde wordt dan verstoord en roedels vallen uit elkaar,

waardoor er meer individuele dieren rondzwerven die net zorgen voor meer schade. Het is een interessant advies om te lezen.

Bovendien blijkt uit onderzoek in onder meer Duitsland dat het percentage vee in het dieet van wolven afnam naarmate zij langer gevestigd waren in een gebied. In het begin is er dus sprake van een stijging, nadien is er een afname.

Maar nogmaals, ik ben bezorgd, en ik hoop dat dit een gezamenlijke bezorgdheid is, over de psychologie van wat er nu gebeurt, ook in Limburg.

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en het INBO hebben in 2018 al een wolvenplan opgemaakt. Daarin staan een aantal preventieve maatregelen die kunnen worden toegepast om de kudde te beschermen. In het Interventieprotocol probleemsituaties wolf wordt verder ingegaan op de concrete procedures die te volgen zijn bij verschillende scenario's. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een probleemsituatie en een probleemwolf, die elk een andere aanpak vergen. De bevoegde instanties volgen dat wolvenplan en interventieprotocol op en overleggen hierover met de lokale betrokkenen. Ook mijn diensten staan in contact met het ANB.

De maatregelen om vee te beschermen tegen een wolvenaanval richten zich voornamelijk op preventie: dieren afschermen en waakhonden inzetten bij kuddes waarbij afscherming niet mogelijk is.

Ik heb me gisterenavond nog wat ingelezen over de wolf, omdat die problematiek me intrigeert. Ik heb ook gelezen dat het belangrijk is om zich te beschermen, waar toch wat discussie over bestaat. Voor veehouders die in een risicozone liggen en een bestaande omheining willen aanpassen om wolven af te weren, zijn er bijkomende steunmaatregelen in de vorm van subsidies. Voor de professionele veehouders kan dit via de niet-productieve investeringen van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF), waar wij ook passende maatregelen hebben genomen.

Collega's, dit is een zorgzame situatie die zeker moet worden opgevolgd. Ik denk dat ook collega Demir al op een aantal vragen heeft geantwoord. De bevoegdheid zit bij haar, maar de professionele veehouders zitten dan weer bij mij. Ik volg dit samen met haar van nabij op.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Het is duidelijk dat dit een complexe problematiek is. Het is ook een feit dat we moeten zoeken naar een manier om samen te leven met dieren of wilde dieren. Maar de grote maatschappelijke onrust die er vandaag is, waarbij mensen vrezen voor het lot van de dieren die zij houden, is voor mij niet aanvaardbaar. Ik heb heel veel begrip voor de preventieve maatregelen, maar – en ik stel dat als niet-Limburger – het is nogal gemakkelijk om te zeggen wat men allemaal moet doen. Als ik dan zie dat zich bij de uitvoering heel wat praktische problemen stellen, dan moeten we daar ook oog voor hebben. Ik wil die praktische zaken graag van naderbij bekijken en heb daar ook begrip voor, omdat we weten en omdat ook altijd, ook in dit parlement, is erkend dat het niet de bedoeling kan zijn om elke weide volledig af te rasteren. Als je dan beseft dat jouw dier misschien het zwakste is en eventueel zal worden aangevallen, wat moet je dan doen? Ik vind dat wij hier de plicht hebben om een oplossing te zoeken.

Minister, in die zin ben ik geïnteresseerd in het bijkomend onderzoek. U stelt dat wanneer een roedel zich gevestigd heeft, het aantal eenheden rundvee of grootvee dat wordt aangevallen afneemt. Tot nu toe stellen we echter vast dat het aantal wolven nog altijd stijgt en dat ook het aantal aangevallen dieren nog sterk stijgt,

en dat in een zeer korte periode. We zitten dus nog niet in die situatie die u schetst en dat baart me toch wel zorgen. Ik wil dan ook extra onderzoek vragen en vragen om nader te bekijken welke extra maatregelen er mogelijk zijn.

Ik begrijp dat het wegnemen van een dier uit een roedel voor interactie zorgt, waardoor de rangorde en het gedrag wijzigen. Dat is wat ik omgekeerd aangaf: wanneer één wolf aanvalt, heeft dat ook een effect op het roedelgedrag. Maar ik heb ook begrepen, minister, dat u aangeeft dat het verplaatsen van het territorium misschien wel een optie is. Die link werd daarnet gelegd, maar ik zal het advies er nog eens nauwgezet op nalezen om te zien of het eventuele hefbomen bevat om tot oplossingen te komen.

Minister, ik heb nog een bijkomende vraag. Minister Demir heeft aangegeven dat ze bereid is om bijkomende maatregelen te onderzoeken en te bekijken. Het Europees kader schept ook ruimte om bijkomende maatregelen te nemen wanneer we daar gemotiveerd een duidelijke regelgeving op afstemmen. Wat het wolvenprotocol betreft, heb ik begrepen dat u zult vragen om daarbij te worden betrokken. Maar bent u of is ILVO momenteel ook betrokken bij onderzoek naar bijkomende maatregelen?

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Ik heb er al eerder op gewezen dat één probleemwolf niet bestaat; een roedel is het probleem en dat heeft de minister ook net aangehaald. Bij het verwijderen van één wolf verandert de sociale rangorde, maar daar is nu net het probleem van een roedel. Het gaat om een sociale hiërarchie. Wanneer een roedel honger heeft, gaat die in de aanval, maar dat gebeurt zeer strategisch en tactisch. Alles afrasteren kunnen we bijna niet, de roedel zal dan ook aan de rasters voorbijgaan en gewoon naar de volgende weide gaan.

U hebt het over een roedel binnen een straal van 400 kilometer. In het begin werd steeds gezegd dat dit niet zou gebeuren, maar na verloop van tijd gebeurt het dus wel. De jongen verlaten het nest en er komt een nieuw nest, maar die eerste jongen horen nog altijd bij de roedel. Zij komen ook af ten toe terug naar hun oorspronkelijke roedel en gaan dus niet zo ver weg. Zij blijven in de buurt en stichten daar een nieuwe roedel, en dat zal ongetwijfeld binnen die 400 kilometer zijn.

Minister Demir heeft ook al aangegeven dat er in Vlaanderen plaats is voor drie roedels. Daar zal toch ook wel enige wetenschappelijke onderbouwing aan te pas gekomen zijn. De ruimte die daarvoor beschikbaar is, ligt in een relatief kleine regio: Limburg, Antwerpen en richting Wallonië. Minister, ik wil toch enige betrokkenheid vragen en u vragen om bij het overleg met de burgemeesters ook landbouw te betrekken. Daarnaast moet in het protocol het gegeven van de roedel duidelijk worden omschreven in functie van het probleem. In het protocol moeten ook acties worden opgenomen voor het geval dat er zich problemen voordoen. Het kan niet zijn dat landbouwers, zoals zij me komen vertellen, met schrik gaan slapen of hun weides elke avond nog eens moeten nakijken om te zien of de stroomdraden nog in orde zijn. Wanneer immers de stroom uitvalt, omdat iets op de draden valt, is het prijs.

We moeten daar toch een oplossing voor vinden. Ons altijd verwijzen naar Europese richtlijnen vind ik wat gemakkelijk. Wij leven hier in Vlaanderen. Het vergelijken met Duitsland, Nederland of Frankrijk, is ook vrij gemakkelijk. Want wij hebben een ruimtelijke ordening die daar totaal van verschilt. Wij hebben eigenlijk een wanordelijke ruimtelijke ordening, dus niet gepast voor wolven.

De voorzitter: Mag ik iedereen vragen om de tussenkomsten gebald te houden? Een aansluitende tussenkomst is beperkt tot 2 minuten. We gaan dat niet beoordelen met een apothekersweegschaaltje, maar ik vraag er toch even aandacht

voor, want we hebben nog een volle agenda. Iedere mening is belangrijk, maar probeer ze gebald naar voren te brengen.

De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Minister, ik vind het goed dat u heel duidelijk aangeeft dat u het probleem zeer ernstig neemt. We kunnen inmiddels getuigen dat het harmonieus samenleven van mens en wolf toch wel een zeer, zeer grote uitdaging is. We moeten samen durven toegeven dat we de situatie hebben onderschat. Van in het begin is er inderdaad gezegd dat de wolf grootvee met rust zou laten. Dat blijkt nu niet het geval te zijn. We hebben een aantal situaties onderschat. Dat blijkt ook nu we een aantal maatregelen nemen die we bij de komst van de wolf niet hadden voorzien.

Maar goed, het doel blijft een geloofwaardig wolvenbeleid. Het is belangrijk dat we maximaal beschermen, dat we maximaal inzetten op die preventieve maatregel. U hebt er al naar verwezen. U hebt ook een aantal bijstellingen gedaan. Ook minister Demir doet dat. Dat is absoluut noodzakelijk, dat blijkt ook uit bevragingen in de regio. Mensen willen absoluut dat er heel streng en kordaat wordt opgetreden en dat de onkosten die ze hebben, zo snel mogelijk worden vergoed. In dat verband is het belangrijk om te kijken naar de situatie van vandaag. Hoeveel dossiers zijn er recent ingediend door de professionele veehouders, om zich bijkomend te beschermen in dat kerngebied? De professionele paardenhouders zitten met de beperking rond de 1600 meter omheining. Kan dat eventueel worden meegenomen in de evaluatie? Ik begrijp dat het vandaag ook geen evidentie is om de kuddebewakingshonden te financieren. Ook dat moet eventueel worden bekeken binnen het plattelandsbeleid. Zijn dat zaken die u mee in overweging wilt nemen? Om een zo geloofwaardig mogelijk wolvenbeleid te kunnen voeren, is het absoluut noodzakelijk dat we maximale preventieve maatregelen ook financieel ondersteunen.

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Minister, ik ben eigenlijk heel blij met uw antwoord. Uw antwoord was een antwoord gebaseerd op wetenschap en op een studio die ILVO heeft laten uitvoeren. Dat moet uiteindelijk de basis zijn van hoe wij naar dit probleem kijken. De wolf is een beschermde soort en we weten dat we het samenleven zullen moeten organiseren. Of we dat nu willen of niet, dat is gewoon een realiteit.

Ik ben ook blij dat ILVO in dezen trouwens dezelfde conclusies trekt als het INBO in zijn analyse en hoe het in zijn werk gaat met de wolven.

Aan de andere kant is heel die wolvenproblematiek inderdaad een kwestie van psychologie. U hebt daar ook op gewezen. Het is die angst die – spijtig genoeg – wordt aangewakkerd en uitgebuit. Dat is een spijtige zaak, vind ik. We zouden er eigenlijk van hieruit allemaal samen voor moeten zorgen dat dat niet gebeurt en eerder moeten proberen de grote emotie hierrond wat te temperen.

Net vandaag is er in de krant verschenen dat er een studie is gemaakt in Nederland. Maar Nederland is toch wel vergelijkbaar met Vlaanderen. En daar heeft men 25 elementen bovengehaald en uitgespit die proberen een antwoord te geven op vele vragen die men zich stelt rond dat samenleven met de wolf. In die maatregelen wordt er bijvoorbeeld gezegd dat je snel moet afrasteren, zodat wolven niet het gevoel krijgen dat dat vee gemakkelijk te pakken is. Als je snel afrastert, dan gaat die reflex weg. Ik heb hierover een bijkomende vraag voor u. In hoeverre worden er, vanuit de departementen, vanuit uw bevoegdheid, inspanningen gedaan om dat debat op een correcte manier door te voeren, de juiste informatie te geven en op die manier de gemoederen wat te sussen, en inderdaad boeren en andere

mensen ertoe aan te zetten, te stimuleren, te helpen om de juiste maatregelen te nemen? Want afrastering helpt wel degelijk, dat bewijst de realiteit.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord.

Ik heb zeker begrip voor de bezorgdheden. Er zijn de laatste weken een heel aantal spijtige incidenten gebeurd. En dat zijn natuurlijk telkens drama's voor de betrokken landbouwers.

Er zal effectief een evaluatie komen van dat wolvenprotocol. Minister Demir heeft dat ook bevestigd in de commissie Leefmilieu en u bevestigt het vandaag opnieuw. Het is heel belangrijk dat dat gebeurt. Maar verder zijn die beschermingsmaatregelen cruciaal, het nemen van die wolfwerende maatregelen. Iedereen moet daar wel mee aan de kar trekken.

Die kennis moet echt bij onze landbouwers op het terrein komen. Ik merk dat dat vandaag toch nog wel onvoldoende het geval is. Ik hoor cijfers van 9 procent wolfwerende omheiningen. Ik hoor in de commissie ook zeggen dat we niet alles kunnen afrasteren. Maar 9 procent is natuurlijk nog niet echt een hoog cijfer.

Er is een heel belangrijke rol weggelegd voor de burgemeesters van de lokale besturen om die informatie tot bij onze land- en tuinbouwers te brengen. Daarnaast denk ik ook dat er een rol is weggelegd voor het departement om die kennis en kunde op het terrein te vergroten. Ik hoor vandaag ook spreken over een aantal praktische problemen. Laten we dan de informatie over die praktische problemen tot op het terrein brengen, zodat onze landbouwers goed geïnformeerd zijn om deze maatregelen te kunnen nemen.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Voorzitter, collega's, minister, ik wil me graag aansluiten bij wat collega Chris Steenwegen heeft gezegd. Op basis van deze vraag van collega Rombouts hebben we een heel sereen antwoord gekregen van de minister en een heel sereen debat gevoerd, dit in grote tegenstelling tot sommige verklaringen en andere zaken een paar weken geleden in Limburg. We kunnen dit alleen maar oplossen door wederzijds begrip en door goed overleg tussen enerzijds de verdedigers van de wolf en anderzijds degenen die zich aangevallen voelen, in dit geval de landbouwers. Ik ben echt blij dat wat dat betreft de rust en de sereniteit zijn teruggekeerd, in tegenstelling tot de verklaringen over de betoging rond de wolf en het vuur die er in Limburg zijn geweest.

Bart Dochy (CD&V): Ik wil zelf graag aansluiten bij wat collega Steenwegen beaamt, namelijk dat wetenschappelijk onderzoek belangrijk is. Maar toch hoeft je niet in sprookjes te geloven om te weten dat er op termijn ook risico's zullen ontstaan voor de mens. Ik vraag me af of die wetenschappers eventuele slachtoffers of nabestaanden recht in de ogen zullen kunnen kijken, ondanks alle wetenschap die van toepassing is. Ik verwijs naar de emotionaliteit die er soms mee gepaard gaat, over het verlies van dieren. Want het gaat niet alleen over landbouwhuisdieren, maar ook over andere dieren die desgevallend in de focus van de wolf kunnen komen. Ik vind dat men toch wel heel licht over dat aspect van het debat gaat. Wetenschap is goed, maar je kunt toch niet ontkennen dat er een zeker gevoel van risico en een echt risico kan ontstaan ten aanzien van mensen? Want ik hoor van landbouwers uit de omgeving dat die wolven echt niet bang zijn van de mensen. Ze komen dichtbij, ze zijn in zekere zin bijna gedomesticeerd. Er is toch wel een vreemd element aan dat verhaal dat wat mij betreft veel te weinig in de focus wordt genomen.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik dank u voor alle aanvullende opmerkingen.

Ik wil starten met in te gaan op de opmerking van de voorzitter, aansluitend bij wat een aantal andere collega's zeiden rond de psychologie. Dit is niet alleen een kwestie van oppoken of psychologie. Als steeds groter vee wordt doodgebeten, dan heeft dat ook een impact op modale huisgezinnen. Het is niet alleen iets wat de landbouwer treft. Maar de angst die mogelijkwerwijze wordt verspreid, komt bij gewone huisgezinnen. Er is op een bepaald moment een optocht geweest; het waren niet alleen landbouwers die daarin meeliepen. Je voelt dus dat er wel een angst is. En als er angst is bij mensen, dan moet je een manier zoeken om daar goed mee om te gaan. We zitten nu eigenlijk in een hele moeilijke periode, omdat er zich opeenvolgende feiten hebben voorgedaan die die angst wat voeden, waar we niet omheen kunnen en die bij mij ook wel een bezorgdheid teweegbrengen.

Ik heb aanvullend advies gevraagd. Ik denk dat ik, collega Steenwegen, hetzelfde onderzoek heb gelezen als u. Want dat wat u zei, heb ik onder andere gisterenavond gelezen. Ik ben ook aan het zoeken hoe we ervoor kunnen zorgen dat er wat rust ontstaat. Ik heb ook gelezen dat het zeer goed is om snel omheiningen aan te brengen.

Collega Pieters, het ging om 400 vierkante kilometer, dus niet 400 kilometer. Dat wil ik toch even zeggen, want dat is wel een groot verschil in omvang.

Ik voel ook dat onder andere collega Pieters vragen stelt bij een aantal besluiten uit dat onderzoek. U bent allemaal parlements lid. Ik zou enorm graag hebben – maar dat laat ik over aan de voorzitters van de commissies – dat er hier eens een gedachtewisseling plaatsvindt met de wetenschappers, met ILVO en het INBO, over wat er zich op het veld voordoet, over de angst.

Collega Pieters, ik kan uw bewering niet ontkennen. Of als u zegt 'u ziet toch wat er gebeurt': ik zie inderdaad wat er gebeurt, maar ik zie ook wat de wetenschap schrijft. Ingaand op wat de voorzitter daarnet zei, ik zou het eigenlijk goed vinden dat er hier eens een parlementaire gedachtewisseling is, mensen van ILVO gaan daar zeker toe bereid zijn, en dat u al uw vragen kunt stellen en al uw zorgen kunt meegeven. Ik kan natuurlijk onderzoeken bestellen. Collega Demir en ik zijn bereid om het wolvenprotocol aan te passen en te herzien, maar we doen dat natuurlijk ook op basis van de wetenschap. Dat is voor mij niks emotioneels. Dat is iets corrects, maar ik wil mij ook niet te veel zorgen hoeven te maken dat we het mogelijk bij het verkeerde eind hebben. Dat is een onbestaand iets. Maar collega's, op dit ogenblik heb ik geen enkele reden om mij niet te baseren op de wetenschap, maar we moeten een antwoord vinden. Het kan niet dat mensen zeggen dat ze niet meer durven te gaan wandelen of de kinderen vrij te laten spelen omdat ze bang zijn dat er een wolf komt. Ik vind dat verschrikkelijk. In een bos moet een kind kunnen spelen. We zitten daar nu in een moeilijke periode. Voorzitter, u moet zelf eens kijken, dat kan misschien met de twee commissies samen gebeuren.

Wat de maatregelen betreft: collega Joosen, ik stel samen met u vast dat er helemaal niet zo veel landbouwers gebruikgemaakt hebben van onze ondersteuning. Collega Brouns heeft gevraagd of de oorzaak misschien ligt in het feit dat er nog beperkingen zijn, onder andere de 1600 meter. Ik ben zeker bereid om te kijken of we dat kunnen uitbreiden. Dat is geen probleem voor mij. We moeten er natuurlijk ook voor zorgen dat de budgetten niet ontsporen. Ik heb wel in de wetenschap gelezen, in tegenstelling tot sommige criticasters, dat afrastering wel een goede zaak is, dus we mogen daar volop op inzetten. Daarmee is een ander woord van kritiek meteen gesmoord. Ik wil ook samen met mijn administratie kijken hoe we de boeren nog wat meer kunnen informeren over wat ze kunnen

doen. Collega Demir heeft vanuit haar kant ook budgetten voor particulieren voorzien. Dus dat moet eigenlijk ook hand in hand gaan.

Ik heb ook gelezen over hoe positief de impact van wolven kan zijn op een ecosysteem. Ik ga zeker de wolf vandaag niet veroordelen, maar er is een samenlevingsprobleem op dit ogenblik waar we de ogen niet voor kunnen sluiten. Ik wil daar een oplossing voor en minister Demir ook. Daarom denk ik dat er hier misschien op korte termijn ook eens een gedachtewisseling georganiseerd kan worden. Voorzitter, ik ben er de komende twee weken niet, waardoor er geen commissie kan zijn. Misschien is dat een interessante opportuniteit, want we mogen dat debat ook niet te lang laten aanslepen. Het is beter dat er een gedachtewisseling gebeurt, vooraleer er besluiten genomen worden over de herziening van het wolvenprotocol, als u wel bereid bent om erop in te gaan.

De voorzitter: Dank u wel minister, ook voor deze suggestie. We zullen dit straks ook in de regeling van de werkzaamheden bekijken. Iedereen kan er ook zijn mening over geven. Eventueel kunnen we een gedachtewisseling organiseren samen met de commissie Leefmilieu.

Collega Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Dank u wel, voorzitter. Het is wel duidelijk dat dit thema iedereen beroert. Minister, zoals u aangeeft is inzetten op preventie en afrastering op zich een goede maatregel, maar we weten ook dat de wolf de slimste zal zijn en altijd het zwakste dier zal blijven vinden. We zeggen in ditzelfde parlement ook dat we het niet zien zitten dat elke weide voorzien wordt van een wolfproof afrastering. Daar blijft wel een dualiteit zitten.

Collega's, ik ben volksvertegenwoordiger. Het is dus niet aan mij om enerzijds gemoederen op te poken, of niet. Ik denk dat ik hier in het parlement altijd op een heel serene manier het debat gevoerd heb, maar het is ook niet aan mij om gemoederen te temperen of te sussen. Ik heb zonet ook aangegeven dat het heel gemakkelijk is om als niet-inwoner te zeggen dat men rustig moet blijven, dat men niet moet overdrijven, maar je zult er maar wonen en willen gaan slapen en schrik hebben voor de dieren die op je weide staan. Dat zijn niet alleen landbouwers, dat zijn ook mensen met hobbydieren. We erkennen toch allen dat leven met schrik het ergste is wat je kunt meemaken. Ik vind dat niet normaal, dat is onaanvaardbaar en daar moet een oplossing aan gegeven worden.

En wetenschap? Ja. U weet ook dat ik iemand ben die steeds vertrekt vanuit de wetenschap, maar ik ben ook realistisch. Ik sta met beide voeten op de grond. Zoals ik aangeef, is de wetenschap ook al een aantal keren moeten terugkeren op een aantal uitspraken die hier in het parlement gebeurd zijn. Als de wetenschap botst met het maatschappelijk leven en beleven, dan moet dat opgelost worden. Dan ga je er met wetenschap alleen niet geraken. Daarom blijft mijn oproep om dit thema zeker inderdaad verder te bekijken en doe ik een oproep aan de regering om bijkomende maatregelen te nemen om het samenlevingsprobleem op te lossen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Cathy Coudyser aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het geactualiseerde monitoringrapport over de paardensector in Vlaanderen – 4387 (2020-2021)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): We gaan van de wolven- naar de paardensector. In 2006 werd er een monitoringrapport opgemaakt over de paardensector in Vlaanderen om een beeld te hebben van het maatschappelijk en economisch belang van de paardensector. Dit rapport werd dan ook gebruikt om het eerste Vlaams Actieplan voor de Paardenhouderij op te stellen. Dat dateert ondertussen uit 2008. Ondertussen worden de voorbereidingen getroffen voor een actualisering van dat actieplan. Daarbij hoort natuurlijk eerst een actualisering van het monitoringrapport. Ik had daar al eens een schriftelijke vraag over gesteld en u hebt toen geantwoord dat dat monitoringrapport tegen eind augustus af zou zijn. Aangezien ik lees dat u naar aanleiding van Waregem Koerse, natuurlijk het topevenement voor de paardensector, een aantal actuele cijfers vrijgegeven hebt, vermoed ik dat dat monitoringrapport inderdaad klaar is, maar ik vond het nergens terug. Daarom heb ik volgende vragen.

Minister, wat zijn de belangrijkste conclusies uit het rapport? Men heeft tussen 2006 en nu toch een hele evolutie doorgemaakt.

Zijn er markante evoluties in de diverse deelsectoren? Enerzijds heb je de maneges en de paardenpensions, anderzijds zijn er de paardenfokkerijen.

Welke conclusies kunt u beleidsmatig trekken uit dat monitoringrapport, om zeker mee te nemen in het volgende actieplan?

Welke stappen moeten er nog genomen worden voor de actualisatie van het actieplan? Tegen wanneer kunnen we de actualisering van dat actieplan verwachten?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Coudyser, ik kan u melden dat het monitoringrapport na het beantwoorden van uw vraag onmiddellijk online zal komen. Het was eigenlijk voorzien om vandaag online te zetten. Dat valt nu heel toevallig samen.

Eind 2020 waren er in Vlaanderen bijna 200.000 paardachtigen geregistreerd. Dat komt overeen met 14 paardachtigen per vierkante kilometer of 30 paardachtigen per 1000 inwoners. De Vlaamse overheid erkent fokkersverenigingen voor het opstellen en het bijhouden van een stamboek. In 2020 waren er 23 erkende stamboekverenigingen die samen 34 stamboeken voor paarden, pony's en ezels beheren. De stamboekverenigingen tellen ruim 14.000 leden. Er werden in 2020 meer dan 12.000 veulens ingeschreven in de Vlaamse stamboeken. De stamboekverenigingen realiseerden in 2019 een omzet van 3,8 miljoen euro.

In 2020 bedroeg de geraamde omzet voor het geheel van de voortplantingsactiviteiten in de 108 erkende centra ongeveer 21 miljoen euro en werden er meer dan 100 voltijdequivalenten (vte's) tewerkgesteld. Het aantal erkende centra blijft stabiel, terwijl de totale omzet met de helft toegenomen is. Dat is toch wel een zeer spectaculair cijfer.

Het economisch belang van de buitenlandse handel is ook aanzienlijk. Volgens de gegevens van Eurostat werden in 2020 bijna 3500 levende paarden ter waarde van 65 miljoen euro uitgevoerd vanuit Vlaanderen. De helft hiervan waren fokdieren. Wij kweken immers raspaarden die wereldwijd erkend worden. De belangrijkste afzetlanden voor onze fokdieren zijn Frankrijk, Ierland, Duitsland en Italië.

Wij zijn nu met de stakeholders in overleg over de resultaten van het monitoringrapport, in functie van toekomstig beleid inzake de paardenfokkerij. Dat gebeurt in nauw overleg met PaardenPunt Vlaanderen, waar we ook een budget voor uittrekken, omdat zij ook het loket zijn voor alle paardenhouders in Vlaanderen.

Uit de analyse van het geactualiseerde monitoringrapport over de paardensector zal blijken of er bijkomende acties nodig zijn. Collega Coudyser, ik stel voor dat u het rapport ook grondig doorneemt, dan kunnen we eens kijken wat er extra nodig is. Ik vind het persoonlijk echt indrukwekkend op welke wijze onze Vlaamse paarden overal in de wereld aan de slag zijn.

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Het is inderdaad indrukwekkend hoe de Vlaamse paardensportsector wereldbekend is en ook een constante evolutie doormaakt. Ik heb twee bijkomende vragen in gedachten. PaardenPunt Vlaanderen heeft een subsidie gekregen van 325.000 euro om die loketfunctie uit te oefenen. Ze hadden drie actiepunten naar voren geschoven. Het eerste was de marketing van onze sportpaarden. Ik denk dat daar al een enorm werk verzet is, want als ik het goed voorheb, is de Vlaamse paardensector eind oktober op de wereldexpo in Dubai. We zouden daar zelfs een hoofdrol spelen. Kan daar nog concreet op worden ingegaan?

Een tweede actiepunt was 'Voor fokkers, door fokkers'. Dat gaat vooral om kennis-overdracht. Daartoe zou een digitaal platform opgericht worden. Is dat digitale platform al beschikbaar? Of worden daar nog voorbereidingen voor getroffen? Tegen wanneer zou dat dan beschikbaar kunnen zijn?

En een derde actiepunt is verdere digitalisering en optimalisatie, vooral voor het digitaliseren van de dekcertificaten, maar eigenlijk ook vooral voor het aanzetten tot gebruik van DNA-controles in de plaats van die dekcertificaten en de verdere implementatie van de 'animal health law'. Zijn daar al verdere acties voor ondernomen? Waar staan we daar ondertussen mee?

Paardensport Vlaanderen vraagt ook uitdrukkelijk om samen met het Departement Landbouw en Visserij de ruimtelijke mogelijkheden voor de sector te actualiseren. Ze zien de paardenhouderij als een volwaardige landbouwactiviteit. Deelt u die mening? Kunnen we daar via het Departement Landbouw en Visserij werk van maken? In welke zin kunnen we op die vraag van Paardensport Vlaanderen ingaan?

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): De cijfers zijn inderdaad heel indrukwekkend. De sector heeft decennialang gewerkt om dit resultaat te bereiken inzake fokkerij enzoverder. Het klopt dat onze paarden wereldvermaard zijn.

Er is niet alleen de professionele paardenhouderij en -fokkerij, er is natuurlijk ook de recreatieve paardenhouderij. Ik pik dan een beetje in op de laatste vraag van collega Coudyser over de ruimtelijke mogelijkheden. We hebben het in deze commissie Landbouw vaak over toegang tot grond, ook voor onze boeren en onze jonge boeren. We stellen vast dat de zogenaamde 'verpaarding' in Vlaanderen enorm veel ruimte van onze landbouwers inneemt. In sommige regio's gaat het tot 30 à 40 procent van de landbouwgrond die eigenlijk in handen is van privépersonen die daar paarden op houden. En hoewel ik zelf een paardenliefhebber ben, vind ik dat toch problematisch. Het is een beetje de keerzijde van het succes van die paardenfokkerij en -houderij. Dat is toch wel een probleem. Ik wil hier gewoon aangeven dat we daar eens goed over moeten nadenken.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Ik dank de minister voor het antwoord, maar vooral ook voor het initiatief om opvolging te geven aan het rapport, om inderdaad te kunnen discussiëren op basis van goede cijfers.

Dat we in de paardensector met topkwaliteit zitten die wereldwijd gekend is en gewaardeerd wordt, is heel duidelijk, ook als we kijken naar de sportprestaties. En het afgelopen jaar hebben we daar ook naar kunnen kijken. Dan moeten we vaststellen dat onze Vlaamse paarden ook daar hoge toppen scheren. De waardering en de erkenning van de sector zijn bijzonder belangrijk, maar dat moet uiteraard ook op basis van correcte en goede cijfers, om het debat verder te kunnen voeren.

Het klopt dat je ook in de paardensector een professionele sector hebt, die bouwt aan de fokkerij, maar dat dat natuurlijk ook onlosmakelijk verbonden is met een recreatieve sector. De wijze waarop zij samenleven met hun brede omgeving, is een belangrijk issue. Collega Steenwegen spreekt over een tegenstrijdig getouwtrek tegenover elkaar, maar de vraag is of dat zo moet zijn en of je niet kunt kijken op welke manier ze elkaar net kunnen versterken, want ik denk dat daar ook mogelijkheden zijn.

Minister, ik spreek dus mijn waardering uit voor het onderzoek, maar kijk er ook naar uit om het grondig te kunnen lezen. En ik kijk uit naar het verdere debat dat u daarover met eenieder zult voeren.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Dank u wel voor de aanvullende vragen, collega's. Collega Coudyser, u hebt een aantal punctuele vragen gesteld. Er wordt heel sterk ingezet op de sportpaarden. Dat zal ook gebeuren. Dat heeft tot prachtige resultaten geleid op de Olympische Spelen. Ik denk dat er in de landencompetitie met onze eigen paarden een vijftal medailles behaald zijn. En ik moet bij deze ook iets rechtzetten. Ik heb een tijdje geleden in De Ideale Wereld gezegd dat de dochter van Bruce Springsteen, Jessica, deelgenomen heeft met een Vlaams paard met de welluidende naam Don Juan van de Donkhoeve. Dat is een paard dat in Vlaanderen gefokt is. Zij heeft individueel geen medaille behaald, maar in de landencompetitie heeft ze wel zilver behaald met de ploeg, met haar Vlaamse paard. Dat had ik er niet bij gezegd. Dat is dus bij deze rechtgezet. Ze zal het waarschijnlijk graag lezen, als ze het verslag van deze commissie bekijkt. Het ligt al een tijdje op mijn maag en ik wist niet hoe ik dat kon rechtzetten.

De digitalisering van de databank is nog niet af, collega Coudyser. Ik moet de timing navragen.

En wat de ruimtelijke mogelijkheden betreft: dit najaar willen we absoluut de sector betrekken om het rapport te analyseren en te bekijken. De professionele paardenhouderij wordt inderdaad als landbouwactiviteit gezien, maar sowieso zijn er vandaag ruimtelijke mogelijkheden in het agrarische gebied voor professionele fokkers. Dat moeten we nog wat dieper uitwerken.

Collega Steenwegen maakte dan de brug naar de recreatieve paardenhouderij. De 'verpaarding' van Vlaanderen gaat al vele jaren mee. Dat is een bezorgdheid wat betreft het grondgebruik, maar het is vooral een grote bezorgdheid bij onze jonge boeren, die zien dat zeer goede landbouwgrond plots 'verpaard' wordt. Het is mijn bedoeling om samen met de sector, ook aan de hand van dit monitoringrapport, te bekijken welke noden er zijn. En vanzelfsprekend houden we ook rekening met de noden van de landbouwsector. Ik zag collega Rombouts knikken. Dat klinkt waarschijnlijk ook als muziek in haar oren. Weet dat de 'verpaarding' niet van vandaag op morgen opgelost is, maar het is een aandachtspunt, zeker voor onze landbouwers.

We moeten zuinig omgaan met het gebruik van het agrarisch gebied, maar we moeten ook rekening houden met een aantal maatschappelijke evoluties, vandaar dat er ook mogelijkheden zijn voor para-agrarische activiteiten, zoals de

paardenfokkerij. Wordt vervolgd, dus. En bedankt voor de aandacht voor deze thematiek, collega's.

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Ik denk dat het monitoringrapport inderdaad een eerste stap is om nu verder te overleggen en dan te kijken hoe we een aantal zaken nog verder kunnen verbeteren. Wordt inderdaad vervolgd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het Vlaamse strategische plan ter uitvoering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid na 2020 – 4566 (2020-2021)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Minister, in 2023 gaat het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in. Dat was met twee jaar uitgesteld. Ondertussen waren er ook overgangsmaatregelen voorzien. Voor Vlaanderen wordt dat een bijzonder moment, want voor het eerst kregen we van de Europese Unie een uitzondering om niet één, maar twee strategische plannen in te dienen voor de concrete implementatie van het GLB. Samen met het feit dat de lidstaten, en in ons geval de regio's, voor het eerst meer persoonlijke beleidsruimte krijgen om eigen klemtonen te leggen, kan Vlaanderen dus meer dan ooit op zijn maat het GLB ten uitvoer brengen.

Het Vlaams Strategisch Plan 2023-2027 zou momenteel in volle opmaak moeten zijn en zou eigenlijk al stilaan zijn eindfase moeten ingaan, want het is de bedoeling dat het dit najaar nog wordt ingediend bij de Europese Unie voor goedkeuring. Een aantal maanden geleden werd al bekend dat de krachtlijnen zouden worden opgesteld rond zeven kernpunten. Ik overloop ze kort: innovatie en kennisdeling als hefboom; ondernemerschap en vakmanschap stimuleren voor een dynamische, weerbare en duurzame land- en tuinbouwsector; verduurzamen van het inkomen van de land- en tuinbouwer om zo tot een leefbaar inkomen voor hen te komen en de bedrijfsontwikkeling in een snel veranderende omgeving te stimuleren; aandeel aan instromers in de land- en tuinbouwsector verhogen; klimaatslimme duurzame land- en tuinbouw versterken; aandacht en zorg voor natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit en landschappen; en de open ruimte en het lokale economische en maatschappelijke weefsel in de echte plattelandsgebieden versterken. Daarnaast zou aandacht worden besteed aan drie 'horizontale elementen': innovatie, samenwerking en focus op echte landbouwers.

Inmiddels zijn er wel een aantal ontwikkelingen geweest, bijvoorbeeld op het vlak van de stikstofproblematiek. Het maakt de onzekerheid in de landbouwsector groter. Wellicht mede daardoor vang ik uit de sector berichten op over het feit dat er stilte heerst rond dit plan. Men wil graag weten wat de stand van zaken is.

Minister, wat is de actuele stand van zaken?

In welke mate werden de oorspronkelijke krachtlijnen desgevallend bijgestuurd in functie van de klimaatuitdagingen en nieuwe ontwikkelingen zoals de definitieve programmatorische aanpak stikstof (PAS)?

Tegen wanneer zal het strategisch plan gefinaliseerd worden en wanneer volgt de indiening bij Europa?

Hoe wordt de sector betrokken bij de finale redactie?

Zal er nog om advies gevraagd worden?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega, u weet dat er in Europa voor de zomer een politiek akkoord bereikt is over de hervorming van het GLB. Wellicht zullen de verordeningen pas eind dit jaar gepubliceerd worden. Dan kunnen de uitvoeringsbepalingen goedgekeurd worden.

Onze administratie is volop bezig met de voorbereiding van de opmaak van het Vlaamse GLB Strategisch Plan. Het feit dat de Europese regelgeving nog niet vastligt maakt dat ook de Vlaamse uitvoering wat moeilijker loopt. Wij kunnen niet wachten tot het moment dat op Europees niveau alles beslist is. Wij moeten toch voortdoen. Dat schept een aantal onzekerheden.

In de krachtlijnen komen klimaat en biodiversiteit zeer sterk naar boven. De aanpak van uitdagingen op het vlak van milieu en klimaat zijn dan ook niet nieuw in de landbouwsector en ons beleid. De krachtlijnen moeten dus, wat mij betreft, niet aangepast worden.

Wat de timing betreft, is een extern studiebureau aangesteld. Dat is het milieu-effectenrapport (MER) aan het opstellen.

Het ontwerp van het GLB zal samen met het MER zestig dagen in openbaar onderzoek gaan de komende maanden. Daarna moet het door de Vlaamse Regering goedgekeurd worden en kan het officieel ingediend worden bij de Europese Commissie begin 2022. De bedoeling is dat de Europese Commissie het plan tijdig kan goedkeuren en dat Vlaanderen op 1 januari 2023 kan starten met het nieuwe GLB.

Ik zou niet durven zeggen dat de sector niet betrokken wordt, collega Talpe! Foei foei! Bij de voorbereiding van het plan is er enorm veel overleg gepleegd met diverse stakeholders. Er is een klankbordgroep opgericht waarin de landbouworganisaties, de milieuorganisaties en diverse entiteiten van het beleidsdomein Omgeving vertegenwoordigd zijn.

Het ontwerp van het GLB Strategisch Plan zal, naast het openbaar onderzoek in het kader van het MER, ook nog voor advies voorgelegd worden aan de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV) en de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad). Op die manier trachten we zoveel mogelijk belanghebbenden de kans te geven om bij te dragen aan een goed gebalanceerd GLB Strategisch Plan.

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Minister, dank u voor uw duidelijke antwoorden. Het betrekken van de sector betrof het finale plan, de finale redactie. Maar we hebben inderdaad ook nog dat openbaar onderzoek waar nog een en ander kan worden bijgestuurd.

Ik heb mijn vraag vooral gesteld omdat de sector toch wel wat het gevoel had in het duister te tasten over de stand van zaken en de timing. Hiermee zijn nu toch al een aantal vragen beantwoord. We weten dat de problemen en de uitdagingen voor de sector heel groot zijn. Denk maar aan klimaat, milieu en dierenwelzijn. Dat zijn toch zaken waarbij ik toch zou willen vragen om even te finetunen met het

kabinet van minister Demir, dat verantwoordelijk is voor het plattelandsbeleid, de tweede pijler. Met betrekking tot de uitdagingen rond klimaat en milieu dient het mee aan tafel te schuiven.

In de rand hiervan wou ik nog even polsen naar de plannen rond Agroforestry. U weet dat men in Nederland bijzonder ambitieus is op dat vlak en dat wij in Vlaanderen, ondanks al heel wat inspanningen, toch nog maar een paar honderd hectare hebben. Het is een interessant instrument inzake verduurzaming. Stelt u op dat vlak een aantal duidelijke doelstellingen voorop? Hebt u desgevallend een afgebakend budget om dit te faciliteren?

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Ik wil van de gelegenheid gebruik maken om te vragen of er in de voorbereidingen van de opmaak van dat Vlaamse strategisch plan onderzocht wordt of er in Vlaanderen kan worden gewerkt met een degressief uitbetalingssysteem van de Europese landbouwsteun, waardoor aan jonge boeren een hoger steunbedrag kan worden toegekend. We kennen de problematiek van de pensioenboeren – ik zal ze nu maar zo noemen. We willen vooral onze jonge landbouwers steunen.

Ik begrijp dat het juridisch niet kan om bijvoorbeeld te zeggen: 'Wie 65-plus is of wie officieel met pensioen is, krijgt geen steun meer.' Maar goed, dan moeten we misschien op zoek naar andere mogelijkheden. Wordt dat ondertussen onderzocht, om dat eventueel mee te nemen in dat Vlaams strategisch plan?

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Collega's, het nieuwe GLB is een opvolging van het oude GLB of het bestaande, nog altijd lopende GLB. Onlangs heeft de Europese Rekenkamer een studie uitgevoerd waaruit blijkt dat in het vorige GLB 100 miljard euro werd besteed aan klimaatmaatregelen en dat dat op Europees niveau niets heeft opgeleverd. Niets! Nul! Nul vooruitgang! 100 miljard euro. Minister, wordt er in het strategisch plan bij het nieuwe of het huidige GLB, waar we nu aan werken, voldoende rekening gehouden met deze en andere signalen, die toch duidelijk maken dat er van de vergroening van het vorige GLB veel te weinig in huis is gekomen, hoewel we het er allemaal over eens zijn dat we in die richting moeten evolueren? In hoeverre zult u daar rekening mee houden, zodanig dat het nieuwe strategisch plan meer in die richting kan gaan?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Talpe, de plannen rond agroforestry waren al meegenomen in het huidige GLB en zullen zeker ook in het volgende GLB worden meegenomen. Uiteraard is dit iets waar de mensen moeten op inpikken. Maar de mogelijkheden zijn er zeker.

Ik was een beetje verbaasd dat u zei dat sommige landbouworganisaties in het duister zouden tasten, want wij onderhouden wel zeer intens contact over de stand van zaken. Zij weten ook dat, zolang het Europese kader nog niet definitief is vastgeklikt, we ook geen Vlaams kader kunnen vastklikken. Daar zit effectief een probleem.

Collega Coudyser, u had een zeer interessante vraag over de degressieve uitbetaling. Ik wens dat ook echt. Voor jongeren zit er een 'top up'-systeem in onze Vlaamse plannen. Voor de pensioenboeren werken we aan een goede definitie van de term 'actieve landbouwer', waardoor de steun maximaal terechtkomt bij de actieve boeren, de boeren die echt boeren, zoals dat heet.

Collega Talpe, het plattelandsbeleid zit inderdaad bij minister Demir. Dat gaat over een vierde van de middelen van de tweede pijler, die wordt ingezet voor maatregelen van minister Demir. Dat is dus niet de volledige tweede pijler. Er is uiteraard afstemming met haar diensten, de diensten van het beleidsdomein Omgeving.

Collega Steenwegen, ik dacht dat we hierover enkele weken geleden al een discussie hebben gehad, maar ik kan mij vergissen. Ik dacht dat er wel degelijk vooruitgang was, maar dat hij niet overal in absolute termen is bereikt. Ook de adaptatie is een deel van het klimaatbeleid waarmee de Rekenkamer geen rekening heeft gehouden. Daarnaast was de commentaar vooral dat de auditing niet altijd sluitend was. Nog eens, ik denk dat dit hier aan bod is gekomen.

Collega Steenwegen, u weet dat 40 procent van de middelen van ons GLB sowieso op Europees niveau zal worden besteed aan klimaatmaatregelen. De ambities zijn dus hoog, ook op Vlaams niveau. Kijk maar naar de pre-ecoregelingen die ik al, nog voor de nieuwe periode, heb ingevoerd om de boeren te stimuleren om nu al volop te investeren in de pre-ecoregelingen of om eraan te participeren.

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): De klok tikt onverstoord verder. Als we op 1 januari 2022 landen en we hebben nog het openbaar onderzoek van zestig dagen, dan moet het nu toch voorgelegd kunnen worden.

Inderdaad, het is een onderdeel van de tweede pijler van het plattelandsbeleid van minister Demir.

Ik hoop dat we de agroforestry nog meer kunnen promoten en in de markt zetten en de mensen daarvoor wakker maken. Daar kunnen wij natuurlijk een trekkende rol in spelen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de stijgende prijzen van landbouwgronden – 4582 (2020-2021)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Voorzitter, collega's, minister, er is onrechtstreeks al allusie gemaakt op de kostprijs van de landbouwgronden naar aanleiding van de vraag van de collega over de paardensector. Ook als we nu debatten voeren of als we vooruitlopen op de herziening van de pachtwetgeving, die in principe dit jaar of begin volgend jaar in deze commissie zal worden behandeld, komt dat onderwerp heel vaak ter sprake.

Uit de nieuwe Landbouwbarometer van de Federatie van het Notariaat blijkt dat tijdens de eerste helft van 2021 een hectare landbouwgrond in België 10,3 procent duurder werd. In Vlaanderen is de stijging zelfs nog iets hoger, met 10,7 procent. De gemiddelde prijs in Vlaanderen bedraagt nu meer dan 63.000 euro per hectare. Dat betekent dat de prijzen voor landbouwgronden 5 jaar geleden meer dan een vierde lager lagen. Daarnaast zijn er binnen Vlaanderen ook nog verschillen. Zo zijn West-Vlaanderen en Antwerpen aanzienlijk duurder dan Limburg of Vlaams-Brabant.

Voor de familiale landbouw zijn deze prijsstijgingen catastrofaal, zeker en vast voor de jonge landbouwer, zoals u daarnet al aankaartte. Een landbouwer kan zelden meer dan 45.000 euro voor 1 hectare grond betalen, terwijl de prijs in bijna elke regio hoger ligt. We komen hierdoor in een moeilijke en absurde situatie. De waarde van de landbouwgronden staat bijna volledig los van de 'landbouwwaarde' van de gronden, namelijk wat de grond via landbouw kan opbrengen.

De interesse voor landbouwgronden komt de laatste jaren vooral van particulieren die hun tuin willen uitbreiden of hun paarden ergens kwijt moeten kunnen, de verpaarding waarvan al sprake was. Dat zijn dus geen professionelen maar hobbyisten. Ook de agro-industrie begint landbouwgrond op te kopen om hun macht binnen de waardeketen te verhogen, met alle gevolgen van dien. Het luttele bedrag dat de landbouwers nu ontvangen in de keten zal zeker niet stijgen, integendeel. De waarde van landbouwgrond wordt niet langer bepaald door wat een boer erop kan produceren maar door wat hij waard is voor speculanten en personen die de grond voor iets anders willen gebruiken dan landbouwactiviteiten.

Minister, steunt u de oprichting van een prijzenobservatorium voor landbouwgronden? Misschien kunnen de verschillende politieke partijen die daarover spreken in het kader van de pachtwetgeving daarover een consensus bereiken?

Het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) keek een aantal jaar geleden naar het Franse Société d'aménagement foncier et d'établissement rural (SAFER). Dit systeem coördineert het gebruik van landbouwgrond in Frankrijk. Het lijkt ook te werken aangezien de prijzen voor landbouwgrond daar aanzienlijk lager zijn en jonge landbouwers gemakkelijker aan grond raken. Hoe kijkt u daartegenaan, minister? Bent u eventueel bereid om stappen te ondernemen om een gelijkaardig systeem hier op te starten? Dat zou belangrijk kunnen zijn in het kader van de nieuwe pachtwetgeving.

ILVO onderzocht SAFER om te kijken of het een effectief model kan zijn om de prijzen van landbouwgronden te reguleren. Is dit onderzoek afgerond? Zo ja, wat zijn de actuele resultaten?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Op 7 oktober vorig jaar hadden we het al eens over een prijzenobservatorium in deze commissie. Toen gaf ik al aan dat de jaarlijkse rapportering van het notariaat, de Notarisbarometer, op zich al heel wat informatie geeft over de prijsevolutie van landbouwgronden. Elke grondverkoop passeert in België namelijk via een notaris, het notariaat beschikt dus over brondata en is bijgevolg goed geplaatst om hierover te rapporteren. Die jaarlijkse rapportering gebeurt via hun koepelfederatie Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat (Fednot) en biedt een kijk op de prijzen voor landbouwgronden en de evolutie ervan per provincie.

Het SAFER-model is mij bekend en het rapport van ILVO is ondertussen ook al enige tijd afgerond. In het rapport beschrijft ILVO hoe SAFER werkt en worden een aantal sterktes beschreven zoals de relatief lagere grondprijzen en de voordelen voor jonge landbouwers, maar ook een aantal zwaktes zoals de beperkte slagkracht en administratieve complexiteit. Er worden ook een aantal kritische bedenkingen gemaakt bij een mogelijke bruikbaarheid van dit instrument in een Belgische context en er wordt doorgerekend wat de invoering van een dergelijk systeem in België financieel zou kunnen betekenen. Het rapport is terug te vinden op de website van ILVO. Dat is de reden waarom ik enigszins terughoudend ben om het in te voeren, maar we kunnen daarover praten.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik zou toch pleiten, we komen daar ongetwijfeld op terug bij de bespreking van de pachtwetgeving, inzake het systeem SAFER om naar de sterktes te kijken en niet naar de zwaktes. Wat kunnen we er eventueel uit halen in verband met grondverwerving zeker, voor de jonge landbouwers?

Uw antwoord in verband met de notarissen, goed, alle respect daarvoor. Maar ik denk dat een prijzenobservatorium niet alleen de prijzen in kaart brengt maar dat het ook meer ingrijpt op de prijzen. Kunnen we in het kader van de herziening van de pachtwetgeving bekijken in welke mate de overheid meer kan ingrijpen in deze kwestie, zeker wat de landbouwprijzen betreft? Kan de overheid zorgen voor de bescherming van het beroep tegenover de hobbyisten? Ik pleit voor een stap in de richting van meer overheidsingrijpen zodat we proberen de prijzen te reguleren en ervoor zorgen dat de landbouwers nog voldoende grond hebben, vooral de jongeren.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Het is natuurlijk van belang, collega Vandenhove, dat de analyse zowel de sterktes als de zwaktes naar boven brengt. Ik ben het absoluut met u eens, als we sterktes kunnen implementeren in ons beleid, heel graag.

We moeten ook aandacht hebben voor de kritische bedenkingen. Wordt vervolgd.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Dank u wel, minister.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de schrijfactie bij landbouwers over de crisis in hun sector
– 4568 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de open brief van de minister aan de Vlaamse land- en tuinbouwers
– 4647 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het welzijn van de landbouwers naar aanleiding van de crisis in de sector
– 1 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Loes Vandromme aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het mentale welbevinden van landbouwers
– 89 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): We hebben het al vaker gehad over het mentaal welzijn bij landbouwers. In één adem wordt dan ook de vzw Boeren op een

Kruispunt genoemd, die verdienstelijk werk levert om boeren en hun families psychologische en praktische steun te bieden. Maar blijkbaar staan het water erg hoog aan de lippen bij heel wat boeren, tot ver erboven zelfs. De Ieperse – jawel, van mijn eigen stad – landbouwer Philip Fleurbaey, voorzitter van onze landbouwraad, trok aan de alarmbel nadat hij het nieuws vernam dat een collega, ook een stadsgenoot, zich uit wanhoop door de aanhoudende situatie van het leven heeft benomen. Hij roept alle boeren, man en vrouw, op om zich via Facebook en Twitter te laten horen en hun verhaal te doen aan ministers Crevits en Demir. Hij doet dat heel constructief; zijn doel is om te komen tot structurele oplossingen op korte termijn.

De crisis in de varkenshouderij is daarvan een zeer tekenend triest voorbeeld. Er dienen zich heel wat problemen aan bij de landbouwers. Maar ook de aardappelboeren en de melkveehouders hebben bijvoorbeeld al veel betere tijden gekend. Het aantal landbouwers daalt sowieso al elk jaar, we hebben onder meer de vergrijzing en het gebrek aan opvolging en goesting bij de jonge mensen om boer te worden.

Heel wat boeren overwegen om te stoppen omdat ze het niet meer leefbaar kunnen houden. Daarnaast is er heel de thematiek rond milieu, klimaat en dierenwelzijn, die heel hard weegt op de sector en vaak in een polariserende context wordt gezet, waardoor het mentaal welzijn van de landbouwers nogmaals onder druk komt te staan.

Ik heb daarnet al gezegd dat de schrijfactie van de heer Fleurbaey niet polariserend was maar heel constructief. Hij vraagt aandacht voor de situatie in de sector en wil een signaal geven om na te denken over de toekomst van de land- en tuinbouw in Vlaanderen.

Dan kom ik naadloos bij de open brief die de minister heeft verstuurd naar de 'flandriens van het veld' om hen een hart onder de riem te steken en om te tonen dat ze begrip heeft voor de vele uitdagingen die op hun pad liggen en mee nadenkt over oplossingen. Dit kwam er naar aanleiding van de Dag van de Landbouw die bijzonder succesvol was, met 45.000 huishoudens die kwamen kijken hoe het eraan toe gaat in een landbouwbedrijf.

Minister, u probeert een concreet gezicht te geven van de landbouw aan de Vlaming. U raakt in uw open brief heel wat thematieken aan die leven en die we hier al verschillende keren hebben besproken: administratieve overlast, toegang tot grond, zwakke prijsvorming, gebrek aan waardering en sombere toekomstperspectieven. U verbloemt ook niet dat extra inspanningen nodig zullen zijn onder andere in het kader van het stikstofdossier en het veranderende klimaat. U maakt duidelijk dat we onze nek zullen moeten uitsteken voor de sector.

U doet net als de heer Fleurbaey een oproep om naar buiten te komen met de zorgen, en u roept de agrovoedingsketen, en eigenlijk alle Vlamingen en de media, op om trots te zijn op wat onze boeren elke dag doen, hun waardering en respect te tonen en een correcte prijs voor hun producten te willen betalen. Dat is een statement dat ik graag onderschrijf en waarvoor u waardering verdient. Maar oproepen om de nek uit te steken, is meteen ook een engagement om als lid van de uitvoerende macht hierin het voortouw te nemen.

Minister, hoe staat u tegenover de schrijfactie van de Ieperse landbouwer? Hebt u naar aanleiding van zijn oproep al veel reacties van boeren ontvangen? Wat zijn de meest aangehaalde problemen? Welke opvolging geeft u concreet aan deze schrijfactie? Toont de evolutie van het aantal stopzettingen en faillissementen aan dat de situatie verslechterd is? Blijkt uit recente cijfers van de vzw Boeren op een Kruispunt (BOEK) dat meer landbouwers richting de vzw stappen of ondervindt u dat er nog een zekere drempel is? Kunnen we dit aanpakken?

Welke opvolging zult u aan de open brief geven om zelf als voortrekker stappen te zetten? Welke inspanningen zult u leveren om boeren een groter forum te geven zodat ze hun zorgen kunnen bekendmaken en de maatschappelijke waardering kan worden opgeschroefd? Welke acties zult u naar de media ondernemen om de vaak polariserende berichtgeving en onjuiste informatie te temperen? Zult u extra inspanningen doen om de administratieve overlast te verlagen? Dat kan onder meer via een actieplan met duidelijke doelstellingen. Wat onderneemt u om het ketenoverleg aan te sporen zodat de boeren een fairder aandeel van de winst kunnen ontvangen? Op welke manier wilt u elke Vlaming overtuigen om een correcte prijs te betalen voor onze dierbare landbouwproducten?

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Voorzitter, ik zou eigenlijk kunnen zeggen dat ik me aansluit bij de vragen van de vorige spreker.

Minister, het is een feit dat de problematiek in de land- en tuinbouwsector, en in het bijzonder in de varkens- en de melkveesector, hier iedere week aan bod komen. Ik heb vorige week nog een vraag gesteld over de melkveehouderij. Ik begrijp dat ook wel want de crisis sleept al jaren aan. Er komen ook maar geen oplossingen.

Ik was ook bijzonder getroffen door de open brief van de heer Fleurbaey, niet het minst omdat de aanleiding een zelfmoord van een collega van hem was. Ik krijg het altijd een beetje koud als ik over zelfmoord hoor. Ik heb zelf familieleden die zelfmoord hebben gepleegd. Dat valt hier wel buiten, maar toch. Ik vond het zeer emotioneel.

Normaliter stellen we hier vragen over de crisis naar aanleiding van een persbericht van een of andere landbouworganisatie. Wij herhalen dan de eisen van de landbouworganisaties. Maar nu komt het recht uit het hart van iemand. Ik spreek met heel wat landbouwers en weet uit ervaring dat het bij heel veel van hen heel moeilijk is en dat er voor sommigen geen toekomst meer is.

Er zijn verschillende oorzaken. Het is niet gemakkelijk omdat in een-twee-drie op te lossen natuurlijk, minister. Maar ik vind dat we die mensen niet alleen hoop moeten geven maar dat we ook moeten zorgen voor oplossingen. Ik weet wel dat wij gebonden zijn aan Europa, want een groot stuk van het landbouwbeleid wordt bepaald door de Europese Unie. Maar blijkbaar snappen die mensen niet dat wij met een apart systeem van landbouw zitten en dat men de landbouw zou moeten behandelen volgens de regio's. Terwijl men in andere landen wel steun kan verlenen voor bepaalde sectoren, kan dat hier niet of toch moeilijker.

Is dat een alleenzaligmakende oplossing? Ik weet het niet. Ik denk dat wij op termijn toch eens een fundamenteel debat zullen moeten voeren over de toekomst van onze landbouw. Ik zeg nogmaals dat ik hier gerust iedere week een vraag wil komen stellen over een of ander crisismoment in de sector. Want er is niet alleen de open brief. Gisteren was er nog een actie van het Algemeen Boerensyndicaat (ABS) bij de grootwarenhuizen en enkele distributiecentra. Ik heb begrepen dat zij die acties zullen verderzetten zolang er geen oplossingen komen voor hun grieven. Die grieven onderschrijven de meesten van ons terecht, zeker wat de prijszetting in grootwarenhuizen betreft. We hebben dat hier ook al een paar keer gezegd. U zegt dat dat uw bevoegdheid niet is. Ik begrijp dat ook. Het is de markt die speelt. Maar u kunt daar misschien wel een faciliterende of verzoenende rol in spelen, zoals u al een paar keer hebt aangekondigd.

Dan is er het punt van milieu en klimaat, waar de collega ook naar heeft verwezen. Het blijft maar op de landbouwers afkomen. De moed zakt hun in de schoenen. Er is ook de administratie. Sommigen zeggen dat ze meer achter hun bureau zitten

dan op het veld, maar dat is een oud zeer. Dan komt er straks ook nog het stikstof-dossier bij, waarvan we het laatste nog niet hebben gezien.

Minister, ik heb een aantal vragen omdat de schrijver van de brief verwijst naar een vriend van hem die zelfmoord heeft gepleegd. Ik heb al een paar keer cijfers van zelfmoord in landbouwmiddens gezien. Het blijkt dat die hoger liggen dan in de rest van de maatschappij. Is dat zo? Hebt u cijfers per provincie en per regio? Heeft dat er ook mee te maken? Hoe reageert u op de noodkreet van de briefschrijver? Hoeveel brieven hebt u ondertussen ontvangen? Wat was de algemene inhoud? Wordt er ook individueel gereageerd op de brieven of wordt er gewoon een standaardbrief gestuurd? U weet dat ik het nogal heb voor persoonlijk contact. Ik weet dat daar heel wat tijd in kruipt. Ik denk dat boeren heel introvert zijn wanneer het gaat langs telefoon of e-mail, maar in een persoonlijk gesprek zijn ze misschien wat spraakzamer.

Gaat u in overleg met minister Demir van plattelandsbeleid en minister Beke van Welzijn? Welk initiatief kunt u daar nemen? Is een overkoepelend initiatief vanuit de drie beleidsdomeinen misschien een optie? Hoe wordt Boeren op een Kruispunt specifiek ingeschakeld in dit dossier?

Ik heb daarnet nog vlug iets bijgeschreven en ik weet wel dat u daar niet op zult antwoorden want het is niet uw volledige bevoegdheid: wat is de stand van zaken in het stikstofdossier?

De voorzitter: Dat is een debat op zich, collega.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Ik kan het maar proberen.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Voorzitter, collega's, ik ben graag even op bezoek in de commissie Landbouw want de noodkreet van de diepe Westhoek, waar ik woon, heeft mij ook bereikt. De landbouwsector staat onder grote druk. Ik ga niet herhalen wat de collega's al hebben aangegeven. Minister, het valt mij toch op dat er vier collega's uit West-Vlaanderen een vraag stellen.

Voorzitter en minister, jullie weten als geen ander dat wij wroeters zijn, dat wij altijd door doen, 'alsan deuredoen' zoals wij zeggen, en dat wij 'binnenfretters' zijn. Wij antwoorden niet altijd echt als iemand ons vraagt: 'hoe is't?'. Het zit niet in ons DNA om te zeggen hoe we ons voelen. Als we dan op de Dag van de Landbouw – er waren ook de Internationale Werktuigendagen – heel veel boeren trots zien, mogen we daar fier op zijn en die trots ook uitdragen, maar liever niet alleen op die dag maar op alle dagen.

En als we dan net op die dag het signaal horen van een Ieperse landbouwer die aangaf dat hij een briefschrijfactie zou opstarten – hij zei: schrijf het van je af, dat lucht op – dan raakt dit ons allemaal, daar kunnen we niet omheen.

Als lokaal mandataris hebben we het geluk om te velde te gaan, om steeds meer mensen te horen. Steeds meer mensen spreken me ook aan en zeggen dat het water hun effectief aan de lippen staat.

Minister, dit laat je niet koud. U kroop ook in uw pen, u schreef een brief aan de Flandriens van het veld, aan de wroeters, aan de mensen die altijd voortwerken. Daarom heb ik een aantal vragen over de huidige situatie.

Minister, wat is de stand van zaken van de overlegtafel voor het mentaal welbevinden in de landbouwsector? Worden er bepaalde acties naar voren geschoven om eerder uit te rollen vanwege de huidige precaire situatie?

De hulporganisatie vzw Boeren op een Kruispunt wordt tijdelijk versterkt. Hoe gebeurt dat concreet en voor hoe lang?

Gaat u in gesprek met uw collega Demir, bevoegd voor Omgeving om de vele verzuchtingen van de landbouwers ten aanzien van maatregelen die ook onder haar bevoegdheid vallen, te bespreken?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, straks is er ook een vraag om uitleg over het actieplan over het welbevinden. Ik besef zeer goed dat actieplannen, hoe goedbedoeld en nuttig en nodig ze ook zijn, tekortschieten bij een crisis in de varkenshouderij zoals vandaag.

Bij verhalen over half gevulde brooddozen voor kinderen, onbetaalde facturen, zelfs van ziekte of levensverzekering, slaat het woord actieplan als een tang op een varken in zulke schrijnende situaties. Daarom is het voor mij alle hens aan dek om die liquiditeitsproblemen te helpen oplossen. Het is ook nodig dat we allemaal luidop onze steun aan onze boeren uitspreken.

Er werd verwezen naar de briefactie van de landbouwers. Ik deel ten volle de oproep 'Spuug het der ut' in het West-Vlaams, afhankelijk van waar je woont in West-Vlaanderen. De dialecten verschillen daar nogal van het noorden tot het zuiden, van het oosten tot het westen. Vandaar dat ik heb beslist om een algemene open brief te schrijven.

Het initiatief zelf heeft me oprecht geraakt. Ik vind ook dat boeren naar buiten moeten komen met hun zorgen en problemen. Hun situatie ligt me na aan het hart. We krijgen ook heel wat reacties van onze landbouwers en ik ga ervan uit dat jullie ook allemaal gelijkaardige verhalen te horen kregen en krijgen, vooral met een beschrijving van een gevoel van radeloosheid, gebrek aan perspectief, moeilijke prijsvorming en ook een gebrek aan waardering voor de boeren en de sector in het algemeen.

Ik heb een ontmoeting gehad met zes of zeven landbouwersvrouwen, boerinnen dus, en los van de liquiditeitsproblemen was het gebrek aan respect één van de grote zorgen die ze hebben. Dat respect ervoeren ze vroeger wel van ouders en op school, maar dat is er vandaag niet meer, integendeel. Men wordt geassocieerd met alles wat negatief is en ook daarmee moeten we naar buiten treden.

Ik wil niet hebben dat we in Vlaanderen plots geen boeren meer hebben en dat we voor onze voedselvoorziening totaal afhankelijk worden van het buitenland. Soms kreeg ik het verwijt dat we te veel exporteren en ik ben bereid om dat debat te voeren, maar ik wil niet dat we totaal afhankelijk worden van anderen. Dat betekent dat we respect moeten hebben voor zij die in het voorbije jaar, toen niets mocht en iedereen in z'n kot moest blijven, wel naarstig hebben doorgewroet en ervoor hebben gezorgd dat er voldoende productie was. Dat is ook een van de redenen waarom ik het belangrijk vond om toch ook mijn brief te schrijven als teken van respect.

Collega Talpe, u hebt zeer terecht verwezen naar de rol van de media en de aanwezigheid van onjuiste of zelfs polariserende informatie.

Nu al reageert ons departement op onjuiste informatie over landbouw. Er is ook altijd een recht van antwoord maar dat komt achteraf en krijgt dus altijd minder aandacht. Ik maak er een erezaak van om zelf geen polariserende boodschappen en geen polariserende toon de wereld in te sturen en ik roep iedereen op, ook opiniemakers en redacties, om hetzelfde te doen en daar aandacht voor te hebben.

Dat geldt trouwens niet alleen voor de landbouw maar in het algemeen. We staan altijd bijzonder snel klaar om een ander of anderen te veroordelen.

In de schoot van de Vlaamse Regering zijn ook een aantal initiatieven opgestart om de regeldruk te beperken. Zo loopt er een initiatief met het oog op vereenvoudiging voor het einde van deze legislatuur. We plannen ook een aantal ingrepen om de administratieve lasten bij het ondernemen voor de landbouwers te verminderen. Maar u weet dat een landbouwer bij uitstek andere sectoren heeft die een impact hebben op zijn leven. Dus zelfs wanneer wij de regeldruk verminderen, blijft er nog heel wat federale en Vlaamse regelgeving.

Collega Sintobin, u hebt me erop gewezen, zeker naar aanleiding van de actie gisteren, dat ik al een aantal keren heb gezegd dat ik wil ingrijpen. Ik heb een eerste rondetafel gehad met de hele keten, van voeder tot winkel, waar de boeren een prominente plaats innemen. Wij zien een steeds sterker wordende concurrentie uit binnen- en buitenland.

Om die negatieve effecten tegen te gaan zijn er mogelijkheden binnen de mededingingsregels waardoor landbouwers kunnen samenwerken in producentenorganisaties. Dat is een optie waar ondertussen al heel wat sectoren gebruik van hebben gemaakt.

Begin dit jaar heb ik een initiatief genomen om een grotere markttransparantie in de agrovoedingsketen te verwezenlijken.

En tot slot is mijn federale collega de laatste hand aan het leggen aan de omzetting van de richtlijn over oneerlijke handelspraktijken. Dat is geen wondermiddel maar daarmee worden onze boeren en de kleine en middelgrote leveranciers beter beschermd door dwingende regels vast te stellen die bepaalde oneerlijke handelspraktijken verbieden. Dat moet dus ook dringend worden geoperationaliseerd.

Binnen een week of twee weken is er een opvolgvergadering gepland met de hele varkensketen om daar onder andere de brancheorganisatie die er voor de varkensketen zeker moet komen, in het leven te roepen. Ik denk dat collega Schauvliege lang geleden al eens een grote rondetafel heeft gehad waarin men tot de oprichting van een dergelijke brancheorganisatie is overgegaan maar het is er nooit van gekomen. Het is niet de minister die dat moet doen maar de sector. Je kunt hen overtuigen om dat te doen maar zij moeten het zelf doen. Ik hoop dat dat over een aantal weken zal lukken.

We hebben ook allemaal onze rol te spelen als consument. Overtuigen is hier natuurlijk van belang maar er is ook wel werk aan de beeldvorming van de sector. Ik probeer dagelijks de innovatieve praktijken van onze boeren aan het grote publiek te slijten. Vandaar ook nog eens de vermelding in de open brief. Ook de Dag van de Landbouw of de Werktuigendagen kunnen daartoe bijdragen. Het is fenomenaal hoe innovatief die sector is geworden. Het is spectaculair wat er nu bestaat, ook om een klimaat- en milieubijdrage te leveren. Ik ben daar bijzonder trots op maar jammer genoeg wordt dat allemaal relatief weinig belicht.

De extra inspanningen die we vragen aan ons voedselvoorzieningssysteem, moeten niet enkel door de landbouwer betaald worden. Daar wringt voor mij ook het schoentje. Er zijn ook de promotieactiviteiten die het Vlaams centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) aanbiedt. Elke deelsector werkt met zijn middelen een eigen marketing- en communicatiestrategie uit. Wij zijn ook het steeds succesvoller wordende concept 'Lekker van bij ons' en 'Voedsel verbindt boer & burger' in de markt aan het zetten. Voor wie graag lekker eet, er is een fantastisch Instagram-account waarbij je elke dag heerlijke recepten krijgt met producten van eigen bodem. Mij heeft dat toch al aangezet om diegene die voor mij kookt, meestal mijn echtgenoot, te stimuleren om radicaal die kaart te trekken.

Maar de bedoeling is natuurlijk niet alleen om recepten aan te bieden, maar ook om de consumenten te doen nadenken als ze in de winkel staan en de keuze hebben tussen producten van bij ons en producten die ingevoerd worden. Ik heb al gezegd dat een van mijn ideeën is om in onze supermarkten een afdeling te hebben met producten van bij ons, lokaal geteeld. Dat bestaat al in sommige, maar niet overal. Je ziet dat in Frankrijk het chauvinisme wat dat betreft toch een pak groter is dan bij ons. We kunnen daar dus nog progressie maken.

Dan waren er de vragen rond de situatie in de sector vandaag. Het hangt er natuurlijk van af in welke sector je actief bent. Er zijn sectoren die het heel goed doen, ook vandaag. Het is niet zo dat elke sector het slecht doet.

Boeren op een Kruispunt en het Landelijk Infopunt voor Vrouwen hebben een team van adviseurs met veel expertise. We hebben ook extra budget gegeven aan Boeren op een Kruispunt, zeker om in Oost- en West-Vlaanderen extra acties te ondernemen, en ook voor bijkomende sessies bij psychologen en voor preventie.

We hebben de cijfers naar aanleiding van jullie vragen opgevraagd. De vzw heeft tussen januari en september 162 aanmeldingen gekregen. Vorig jaar in dezelfde periode waren dat er 112. Dat zijn er dus 44 procent meer. Het antwoord is dus: ja, er zijn meer aanmeldingen. Vooral sinds de maand juni is er een sterke stijging van het aantal aanmeldingen. Je ziet dus dat het bij een groep landbouwers echt niet goed gaat en dat men ook nog altijd moeilijk de weg vindt naar ondersteuning.

Wat mij specifiek zorgen baart, is dat uit een onderzoek van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) blijkt dat een grote groep landbouwers de stap naar hulpverlening nog niet zet, vandaar dat we daar in ons nieuwe plan welbevinden echt aandacht aan moeten besteden. Ik heb in een vorig debat hierover al gezegd dat het vaak ook gaat over het antwoord. Als je dan toch de stap zet en je hebt iemand aan de telefoon, maar dat blijkt iemand te zijn die de situatie in de sector niet kent, zal dat het enthousiasme om hulp te zoeken, niet echt groter maken.

Een stijging in het aantal faillissementen kunnen we nog niet afleiden. De cijfers van 2021 zijn namelijk nog niet beschikbaar.

In het kader van het actieplan welbevinden overleggen we absoluut met de andere ministers. Er is rond dat welbevinden eind vorig jaar ook een rondetafel georganiseerd. We zouden dat actieplan de komende maanden absoluut willen afronden.

Wat voor mij het belangrijkste is, is dat iedereen die een brief schrijft, ook een antwoord krijgt. Ook bij ons, collega Sintobin, wordt er veel aandacht besteed aan het persoonlijk contacteren van mensen. Mensen worden ook vaker opgebeld. Collega Vandromme had het ook heel specifiek over de samenwerking met collega Demir en collega Beke. Dat gebeurt. Ik heb in een vorige vraag ook al benadrukt dat als men doorverwijst naar Welzijn, het van belang is dat je daar ook mensen hebt die de situatie van de boer kennen, die weten in welk regime die mensen werken en hoe dat gaat. Je kunt aan een boer met levende dieren niet zeggen dat hij eens vijf dagen rust moet nemen. Dat gaat niet, want de boerderijactiviteiten gaan door.

Het zijn dus heel grote zorgen. Er is een toegenomen bezorgdheid. Het gaat in een aantal sectoren minder goed op dit ogenblik. Ik ga op de varkenssector straks nog in. En er is ook een grote bereidheid om heel goed te begeleiden waar dat kan en waar dat mogelijk is.

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Dank u voor uw uitgebreide antwoord, minister. Ik kan alleen maar vaststellen dat het een gedeelde bezorgdheid is, maar het is

natuurlijk ook een gedeelde verantwoordelijkheid, vooreerst van de verschillende betrokken ministers – u gaf het al aan dat naast uzelf ook minister Demir en minister Beke hier een rol te spelen hebben – maar natuurlijk ook van de landbouwers zelf, om zich te uiten. We hebben de oproep vanuit de onderbuik van de landbouwers, maar ook de organisaties kunnen daar mee aan het roer zitten. En ten derde is het aan alle Vlamingen om hun waardering en respect voor de sector uit te dragen en fier te zijn op wat wij hier op eigen bodem realiseren. Het kan, zoals u zelf zegt, op een bepaald moment strategisch ook wel eens heel belangrijk zijn dat we daar de nodige aandacht voor hebben.

U stelt geen fan te zijn van een actieplan. U hebt als minister natuurlijk wel de sleutels in handen om een aantal zaken in beweging te zetten. Ik begrijp dat de sector zelf hier aan zet is. Dat hebt u ook aangehaald. Een van de heel grote problemen in dit debat is de twijfel van de landbouwers over de toekomst, het emotionele van het geheel. Minister Demir hebben we nodig om alles rond klimaat en leefmilieu uit dat polariserende te halen en om te proberen samen oplossingen te zoeken.

Bij Boeren op een Kruispunt was er in 2020 al een stijging van het aantal aanmeldingen. Er zijn nog altijd drempels, maar steeds meer mensen vinden daar de weg naartoe. In september 2021 zat men al op het niveau van 2020. Dat zal nog toenemen, zeker als men dergelijke acties onderneemt om hen hun verhaal te laten vertellen.

Heeft Boeren op een Kruispunt voldoende medewerkers om dat allemaal op te vangen? Zij werken vaak met vrijwilligers. Wij moeten kort op de bal spelen zodat de ondersteuning voldoende stevig is. Zoals u zelf zegt: dat kan niet door zomaar iedereen gebeuren. Bij voorkeur is het iemand die de stiel kent en die daar niets zegt waarvan een landbouwer denkt: 'Wat vertelt die hier eigenlijk?' Het is heel belangrijk dat ze zich daar goed bij voelen want het is, dat weten we, voor mensen uit die sector al moeilijk om zich te uiten.

U neemt initiatieven inzake administratieve vereenvoudiging. Dat kan ik ook alleen maar toejuichen. Het is inderdaad ruimer dan landbouw alleen. We kunnen daar stappen zetten.

De retail zet een enorme druk op de prijzen. De kwaliteitseisen zijn er, terwijl men het steeds goedkoper moet doen. Daar verliest men ook alle moed en kunnen wij tussenkomen.

Hebt u veel reacties ontvangen naar aanleiding van dat schrijven? Ik dacht niet dat u daarop geantwoord hebt. Was dat aanzienlijk? Ik hoef het precieze aantal niet te weten, maar spreken we hier over tientallen? Komen ze uit verschillende provincies of vooral uit bepaalde provincies?

Belangrijk is de manier waarop er wordt geantwoord. U hebt gezegd dat we dat heel individueel aanpakken. Dat is bijzonder belangrijk.

De sector innoveert inderdaad. Dat moet ook insjipen tot bij de kleinere bedrijven. Dat is niet altijd evident want innovatie betekent vaak ook een hoge kostprijs, een grote investering die pas op termijn zal renderen. Dat kunnen we ook blijven ondersteunen.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister, ik kan aan uw echtgenoot ook njam!-tv suggereren. Ook daar worden heel wat mooie programma's getoond met lokale producten. Dat is een lus. Hij kan de hele dag en nacht doorkijken. Ik kijk zelf soms ook omdat ik ook graag eet, natuurlijk.

U hebt gelijk: waardering en respect voor de landbouwers zijn afgenomen. Ik herinner mij dat wij, in mijn jonge jaren, toch wel respect hadden voor de landbouwers. Nu vindt men het allemaal vanzelfsprekend dat alles zomaar in de supermarkt of de voedingswinkel terechtkomt. Men vraagt zich niet af hoe dat daar is terechtgekomen en welke inspanningen de boeren daarvoor hebben moeten leveren en voor welke prijs. In mijn jeugd was er het programma 'Voor boer en tuinder'. Ik weet niet of u het kent. Ik heb het al eens gezegd. Misschien moet de openbare omroep dat weer eens doen. Hele families bekeken dat de zondagmiddag. Misschien moet u eens uw collega Dalle overtuigen om dat opnieuw te doen, zodat de mensen meer respect krijgen voor de landbouwers.

Waar er ook aan kan gewerkt worden, is op de scholen. Men onderwijst de kleuters en kinderen over allerlei toestanden zoals de genderwaanzin. Maar landbouw kennen ze niet op school. Misschien moeten we vragen aan minister Weyts om daar in het onderwijs meer aandacht aan te besteden. Je moet zoiets van jongs af aan aanleren.

Ik ben blij dat er een rondetafel is geweest en dat er ook een vervolg komt. Ik geloof ook in die producentenorganisaties. Maar natuurlijk, de mensen moeten dat willen doen.

Ik hoor dat collega Schauvliege indertijd geprobeerd heeft om een brancheorganisatie varkenshouders in het leven te roepen. Het is niet gelukt. Ik weet niet waarom dat niet gelukt is. Dat is spijtig, want het is op die manier dat je natuurlijk meer druk kunt zetten, ook in die producentenorganisaties wat prijszetting betreft.

Wat innovatie betreft, mensen hebben er absoluut geen idee van hoe innovatie in de landbouwsector gegroeid is, welke nieuwe technieken er zijn, ook inzake klimaat en milieu. Gisteren of eergisteren kwam in een reportage aan bod dat men moest opletten op de weg omdat de landbouwtractoren onderweg waren. Dat zijn niet meer de tractoren van vroeger. Als je dat ziet, dat is fenomenaal, maar ook dat weten de mensen niet. Iedereen denkt nog altijd dat we met Boer Coene zitten of dat we nog in de tijd van Pallieter leven, maar dat is absoluut het geval niet meer.

Minister, het stikstofdossier heb ik hier toch nog met stip gemarkeerd. Hoe zit het ermee? Want we zijn nu oktober. Eind dit jaar werd beloofd ...

De voorzitter: Dank u wel, collega Sintobin.

De minister had dat zelf al gezegd.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Ja, ik had het gezien ook. Ik wou het toch nog een keer zeggen.

De voorzitter: Geen probleem.

Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): We hebben al veel gehoord dat er een gedeelte bezorgdheid is over alle partijgrenzen heen en dat we 'preus' – om toch nog eens een West-Vlaams woord te laten vallen – moeten zijn op onze landbouwers. Dat is ook voor iedereen duidelijk. Maar ik hoop dat het doorgedrongen is dat er een gedeelte verantwoordelijkheid is, dat we zekerheid moeten bieden aan de landbouwsector.

Minister, u haalde aan dat er 44 procent meer aanvragen of contacten zijn met de vzw Boeren op een Kruispunt. Wellicht is dat dan nog maar het topje van de ijsberg, want als we inderdaad het onderzoek van ILVO nalezen, dan weten we dat velen de stap naar hulpverlening nog niet zetten. Uit ander onderzoek blijkt dat de

nabijheid van diensten daar heel belangrijk bij is. Daarom ook mijn vraag om in te zetten op samenwerking. Ik vermoed dat de rondetafel daar zeker ook op inzet. Ik bedoel samenwerking met lokale instanties, bijvoorbeeld met mensen in sociale huizen, sociale werkers, die eigenlijk vanuit hun werking niet altijd weten hoe de landbouwsector in elkaar zit. Daar is ook nog een initiatief te nemen.

Uit de verslagen van een hoorzitting las ik ook dat Boeren op een Kruispunt en het Landelijk infopunt voor vrouwen (Liv) intensiever zouden gaan samenwerken. Bent u daar van op de hoogte? Hebt u daar info over? Het is wel interessant als men de krachten gaat bundelen, niet alleen op Vlaams en landelijk niveau, ik denk dat er ook heel wat initiatieven op Europees niveau zijn. Ik verwijs graag naar het project FarmWell dat er tot 2023 zou zijn. Het is nog maar pas opgericht, maar misschien zijn daar ook wel mogelijkheden om verder samen te werken. Ik denk dat het een gedeelde verantwoordelijkheid is, dat we samen aan dezelfde kar moeten trekken.

De voorzitter: De heer Nachtergaele heeft het woord.

Joris Nachtergaele (N-VA): Minister, ik wil u eerst en vooral feliciteren, want ik denk dat die brief de vinger op de wonde legt. Het is steun aan een sector die het heel moeilijk heeft, maar u verbloemt ook niks. U erkent dat er uitdagingen zijn, dat er heel wat inspanningen verwacht zullen worden. Dat vind ik de sterkte van die brief. Het gaat inderdaad over het ketenoverleg. Ik blijf me toch de vraag stellen of we daar als overheid toch niet een actievere rol kunnen spelen. U verwees ook naar de omzetting van die richtlijn. Ik denk dat die richtlijn vandaag besproken wordt in de Kamer. De vraag rond de drempel van 350 miljoen euro blijft terugkeren. Ik hoop dat daar nog iets aan kan gebeuren, want nu is het zo dat 35 procent van onze melkveesector daar geen baat bij gaat hebben. Ik ben dus benieuwd naar de debatten straks in de Kamer.

Wat betreft het actieplan Welbevinden: de nota van ILVO dateert nu ondertussen van twee jaar geleden. Er zijn inderdaad die rondetafelgesprekken geweest. Ik aanvaard dat die wel wat tijd in beslag nemen. Uit de eerste reacties die daaruit kwamen, kwam toch vooral de urgentie naar voren, de urgentie om iets aan die problematiek te doen. Ik hoop dus dat we daar echt een versnelling hoger kunnen schakelen en daar snel de eerste resultaten kunnen zien.

Ten slotte, recentelijk maakte u 4,5 miljoen euro vrij om innovatieve projecten in de land- en tuinbouwsector te ondersteunen. Een van die projecten was 'het mentaal welbevinden begint op school'. Kunnen we daar niet verder op inzetten samen met minister Weyts? Kunnen we niet samen meer steun bieden aan het onderwijs en zorgen voor een soort bewustmaking voor de problematiek van het welbevinden?

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Voorzitter, ik sluit me aan bij de bezorgdheid die we in deze commissie delen. In de laatste barometer was de waardering voor het beroep groter dan in het verleden. Misschien is het nog niet voldoende, maar het is toch iets positiefs. Maatschappelijk is het besef van het belang van de sector gegroeid, corona heeft daar wellicht bij geholpen. Deze tendens kan zich misschien doorzetten.

Zoals de heer Nachtergaele al zei, hebben we hier de omzetting van de Europese richtlijn. In het Europees Parlement wilden we met de groene fractie nog verder gaan in de bescherming van onze boeren. Spijtig genoeg heeft dat daar geen meerderheid gehaald. Ik hoop dat de omzetting toch een maximale vertaling zal krijgen zodat de bescherming van onze landbouwers voorop staat.

De clou zit altijd in de prijs. Collega Talpe zegt dat we moeten kijken naar de administratieve vereenvoudiging en de regels. Inderdaad, maar we zullen aan al die milieuvorwaarden moeten voldoen. Als we dat van onze boeren vragen, kan dat alleen maar als we correcte prijzen geven voor hun producten. Daar zit het. Als zij goede, correcte prijzen krijgen, zullen zij die investeringen doen. Wie kan daartegen zijn? In dat verband sluit ik me aan bij de vraag om een actieve rol te spelen in het ketenoverleg.

Ik had een vraag om uitleg ingediend naar aanleiding van de actie van het ABS gisteren rond de melkprijzen in de supermarkten. Ik zal die intrekken want ze sluit helemaal aan bij het debat van vandaag. Hoe kan het dat in dat ketenoverleg dat blijkbaar niets kan afdwingen, zo weinig wordt bereikt? Dat dit soort toestanden blijft duren, is toch wraakroepend? Hoe kan dat? Minister, ik pleit er echt voor dat u alle mogelijke middelen gebruikt om daar een eind aan te maken. Als we dat niet oplossen, zullen we de andere problemen ook niet oplossen, zullen we nog veel meer middelen moeten geven aan Boeren op een Kruispunt, die fantastisch werk doen, maar de oplossing zit daar niet, die zit elders. Ik pleit ervoor om daar een zo actief mogelijke rol te spelen en alle mogelijke middelen in te zetten.

U hebt een eerste rondetafel gehad. Dat is een goede zaak. Hoe ziet u het vervolg? Hoe gaat u daar nog meer druk op zetten?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Dank voor alle geëngageerde opmerkingen. Misschien eerst de brieven. Mevrouw Talpe, ik heb niet gezegd dat ik geen fan ben van een actieplan. Ik ben een enorme fan van actieplannen. Een actieplan is bij diepmenselijke problemen echter altijd een theoretisch antwoord. Voor mij gaat het nu over het menselijke, de manier waarop je mensen in grote moeilijkheden het best kunt benaderen. Dat kan met een actieplan. We hebben trouwens een actieplan Welbevinden, het moet ook geüpdatet worden. Deze situatie vraagt soms persoonlijk engagement dat je ook moet kunnen tonen.

We hebben extra budget gegeven aan Boeren op een Kruispunt om extra medewerkers aan te werven, ze hebben dat ook gedaan. Ik zou dat volgend jaar opnieuw willen doen. De middelen zijn voorzien in de begroting.

We hebben een vijftigtal brieven en mails ontvangen. Die worden allemaal persoonlijk beantwoord, of er wordt gebeld, afhankelijk van de inhoud. De mails zijn trouwens niet alleen aan mij gericht maar ook systematisch aan collega Demir. Ik ga ervan uit dat zij dat opvolgt wat haar bevoegdheden betreft.

Collega Sintobin, ik heb iets bijgeleerd over u, namelijk dat u graag eet – maar dat kon ik wel veronderstellen – en ook dat we veel over voedsel kunnen leren via njam!-tv. Ik kreeg er honger van, het is ook al 11:30 uur.

VLAM heeft ook al samengewerkt met njam!-tv en er is natuurlijk ook het schitterende PlattelandsTV waarover daarstraks al een vraag was, dat ook in een lus werkt en waar je op een fantastische wijze de boerenstiel in beeld krijgt. Het is geen slecht idee om nog eens na te gaan wat we met de VRT kunnen doen. Daar zal ik met minister Dalle over spreken.

Ik weet niet of u het nieuwe Agrotopia hebt gezien. Daar zijn vorige week heel wat scholen op bezoek geweest en dat heeft schitterende reacties teweeggebracht, ook in West-Vlaanderen. Ik ga proberen om er in de komende weken naartoe te gaan.

Inzake stikstof heeft minister Demir gisteren een vraag om uitleg van Mieke Schauvliege beantwoord in de commissie Leefmilieu. Daar heeft ze uitgelegd dat

ze naartig voortwerkt aan dat dossier. Ik zal daar niet meer over zeggen dan dit, want zij zit aan het stuur om besprekingen te voeren op de ministerraad.

Collega Vandromme, er zijn inderdaad meer aanvragen. Het is ook mijn bezorgdheid dat die significante stijging een onderschatting is van wat er echt leeft. Boeren op een Kruispunt heeft brede contacten in de welzijnssector om daar een aantal synergieën uit te werken. Het is mijn expliciete wens dat Liv en BOEK veel meer gaan samenwerken en gezamenlijke acties ondernemen. Daarin zijn we een actieve rol aan het opnemen.

Dan was er nog een opmerking over het onderwijs en het materiaal. In onze actie 'Voedsel verbindt boer en burger' zit een module om bijvoorbeeld aan horecaopleidingen extra educatief materiaal aan te bieden. Er is ook een zeer mooi project waarin onze jonge boeren samen met het Instituut Gezond Leven en Boeren op een Kruispunt een educatief pakket uitwerken, gericht op het versterken van de mentale weerbaarheid van onze boeren.

Collega's Nachtergaele en Steenwegen, ik ben net zeer intens bezig om het ketenoverleg te faciliteren. De eerste rondetafelconferentie is gebeurd, iedereen was er. Het heeft trouwens heel lang geduurd omdat er varkensboeren bij waren die nu in die probleemsituatie zitten. Het was uiteraard een varkensketenoverleg.

Er is op de verantwoordelijkheid van alle spelers gewezen. Het toekomstproject moeten ze zelf doen, maar ik laat het niet los. Het was eerst gepland voor volgende week, maar ik ben volgende week in Luxemburg om de varkenssituatie ook in de Europese Commissie te bespreken. Ik heb die vergadering dus een week moeten uitstellen, maar we komen opnieuw samen. Ik hoop dat de beslissing principieel zal worden genomen om een brancheorganisatie op te richten met een engagement van iedereen.

Ik hou het dus echt vast. Men heeft ook gevraagd om het vast te houden. De baas van VLAM, Filip Fontaine, is aangeduid als bemiddelaar. Hij doet dat trouwens uitstekend en hij geniet een groot vertrouwen van alle partners in de keten. Ik wil niet uit de vergadering spreken, maar ik kan u zeggen dat de discussie zeer emotioneel was, ook over de wijze van verkopen in de winkels, de dumpingprijzen enzovoort. Voor mij was het zeer goed om erbij te zijn en om die hoog oplopende emoties te zien. Er waren ook emoties bij de voederproducenten die zeggen dat de prijzen stijgen, dat er schaarste is, dat China daar een bijzondere rol in speelt, niet alleen omdat we er niet meer binnen kunnen, maar ook omdat ze een heel grote impact hebben op grondstoffen waarmee voeders worden gemaakt. Het was dus heel emotioneel.

Voor de vervolgvergadering heb ik meer tijd uitgetrokken dan de tijd die was gepland voor de eerste vergadering omdat ik veronderstel dat we heel diep zullen doorgaan op de zaak. Ik hou dit dus zeker vast. Mocht u de indruk krijgen dat ik mij daar niets van aantrek, integendeel. De effectieve actie kan ik niet bij decreet opleggen. Dat moet vanuit de sector zelf komen, maar ik weet dat ik daar een bijzonder goede rol in kan spelen, wat ook gebeurt.

Collega Nachtergaele, het EIP-project (Europees partnerschap voor Innovatie) over het mentaal welbevinden zal twee jaar lopen. Het is zeker interessant om de synergieën in de onderwijswereld te zoeken, collega Vandromme.

Mijnheer Nachtergaele, de Richtlijn inzake oneerlijke handelspraktijken (UTP-richtlijn) werd vanochtend besproken in de Kamer, maar daarover heeft uw fractie een tweede lezing gevraagd, waardoor het vervolg pas eind oktober zal gebeuren.

Wat de conjunctuur betreft, collega Steenwegen, heb ik bij de barometer die in september verstuurd is naar de landbouwbedrijven en die deel uitmaakt van het

landbouwmonitoringsnetwerk, een afzonderlijke bevraging laten toevoegen over hoe de landbouwers de toekomst van hun bedrijf zien. Ik vind het belangrijk om daar een zicht op te hebben. Ik verwacht de resultaten daarvan zeer binnenkort. Als we straks stikstof- en andere debatten hebben, is het voor mij belangrijk te zien hoe de boer zelf kijkt naar zijn bedrijf.

De correcte prijsvorming gaat inderdaad over respect maar ook over de erkenning van inspanningen, de rol van de boer in de samenleving en een correcte prijs voor kwaliteitsproducten. Op het ketenoverleg is een hele discussie gevoerd over het feit dat we een bestek hebben voor het kwaliteitsvarkensvlees bij ons, maar dat de consument die de winkel binnenkomt dat niet ziet. Hij ziet daar varkensvlees. Men moet al goed kijken om te zien waar het vandaan komt. Voor mij mag dat b2b-bestek een b2c-bestek worden, waarbij men echt een label heeft voor het vlees dat aan de hoogste kwaliteitsvoorwaarden voldoet. Een van de zaken die ik op tafel heb gelegd, is om daar promotie mee te maken en dat niet tussen de boer en de ketens te houden maar het breder bekend te maken. Daar wordt ook absoluut op ingezet.

Transparantie vergroten, ook op het federale niveau, is van belang. Mijn federale collega minister Clarinval is een heel goede 'copain de route'. Hij is er ook voor onze boeren. We trekken aan hetzelfde zeel. Maar alle schakels moeten elkaar diep in de ogen kijken om te beseffen dat ze elkaar nodig hebben. Als een schakel de pineut is van het spel, dan gaat de hele keten overstag.

Dat is een beetje de stand van zaken. Er is dus veel engagement. Ik weet dat jullie mij straks nog vragen zullen stellen over de varkens. Mevrouw Talpe, ik heb nu al een en ander gezegd, maar ik zal straks nog een klein beetje meer zeggen.

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emily Talpe (Open Vld): Minister, dank u. Ik heb ook het gevoel dat het een gedeelde bezorgdheid is over de verschillende partijen heen. Ik hoop dat het echt een springplank kan zijn in dit dossier, waar we enerzijds het welbevinden en het mentaal welzijn van onze landbouwers hebben en anderzijds een aantal noden die we moeten lenigen om de reden van het ongenoegen en de mentale krak bij sommige landbouwers effectief aan te pakken. De luide oproep, zowel van de landbouwers zelf, de Ieperse landbouwer en al de reacties die zijn gevolgd, is goed aangekomen. Ik wil u nogmaals danken voor uw initiatief om die problemen te erkennen, uit te schrijven en te tonen dat we heel goed weten waar zij mee worstelen en om dat proberen aan te pakken.

Dat is dan mijn volgende stap, namelijk om de daadkracht uit te oefenen. Ik weet dat het niet altijd evident is. Er zijn verschillende sectoren. De ene sector heeft een heel andere aanpak nodig dan de andere. U kunt het ook niet allemaal alleen doen, maar moet het samen met uw collega's en met de sector doen. Eén ding is zeker, namelijk dat we op bepaalde vlakken niet kunnen talmen en stappen vooruit moeten zetten. U haalde aan dat we misschien meer moeten inzetten op het meer duidelijk maken aan de consument wat in Vlaanderen geteeld is. Mensen willen daar gerust wat meer voor betalen. Dat is een concreet engagement waar ik zeker positief tegenover sta.

Wat Boeren op een Kruispunt betreft, is het goed dat u dat structureel ziet en dat die verhoging er zeker al volgend jaar komt. Ik zou zeker met hen afstemmen of wat we nu extra hebben gegeven, volstaat, ook in de toekomst. Nu de drempels wegvallen, zullen de noden misschien groter worden.

Mijnheer Steenwegen, ik zie de administratieve vereenvoudiging uiteraard niet als de oplossing van alle problemen. Ik heb duidelijk gesteld dat de retail hoge

kwaliteitseisen oplegt maar anderzijds steeds vraagt dat men goedkoper produceert. Dat heb ik duidelijk aangehaald.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Voorzitter, ik heb er eigenlijk niet zoveel meer aan toe te voegen. Minister, we zullen in deze commissie nog wel een aantal vragen stellen, maar ik denk dat we in de toekomst nog eens een serieus debat ten gronde zullen moeten voeren over waar we naartoe willen met onze landbouw. Om die reden ben ik ook wel tevreden met de bijkomende vraag die u hebt gesteld naar de landbouwers, over hoe zij denken dat hun toekomst eruitziet. Ik hoop dat u de resultaten daarvan hier ook zult presenteren. Dat lijkt me heel interessant.

Wat de rest betreft, moet ik eerlijk bekennen: ik zit hier al een tijdje en ik heb veel van uw antwoorden al een paar keer gehoord, niet alleen van u, ook van collega Schauvliege en zelfs van Kris Peeters, van Yves Leterme. Ik bedoel maar dat dit een problematiek is die al jaren aansleept, zeker dat ketenoverleg. Het is verschrikkelijk. Ik begrijp echt niet dat er mensen van kwade wil zijn. Maar ik weet wel dat geld een rol speelt, ook voor die retailsector. Dat is nu eenmaal de vrije markt. Ik hoop dat het deze keer wel lukt, voorzitter. En ik moet me verontschuldigen voor dat beetje meer straks bij de vraag van de collega over de varkenssector, want ik moet terug naar de commissie Welzijn.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Ik sluit af. De gedeelde bezorgdheid is duidelijk. Laat ons dan samen ook die gedeelde verantwoordelijkheid opnemen. Het gebeurt trouwens niet vaak dat er in commissies zoveel wordt gesproken over eetgewoontes. Ik neem dat misschien eens mee, vanmiddag of morgen in de commissie Onderwijs.

In de Westhoek wordt er heel vaak op uitstap gegaan naar boerenbedrijven, landbouwbedrijven. Dat kunnen we zeker aanbevelen. Ik vernam trouwens dat de commissie ook op bezoek komt in onze zo mooie Westhoek. Ik wil dan ook voorstellen dat het specifieke thema van het welbevinden van onze landbouwers in een zeer kwetsbare regio ook wordt meegenomen. Maar ik ben er zeker van dat collega's, bijvoorbeeld collega Rombouts, in voorafgaande vragen rond het welzijn van landbouwers ook al de vinger op de wonde hebben gelegd en het engagement van de hele regering hebben gevraagd, en heel specifiek wat het ketenoverleg betreft meermaals hebben gewezen op het feit dat er harde afspraken moeten worden gemaakt. Maar goed, ik denk dat samenwerking in dezen zal lonen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jo Brouns aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de financiering van projecten rond alternatieve grondwaterwinning voor de landbouwsector – 4569 (2020-2021)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, het bleek misschien niet uit afgelopen zomer, maar Vlaanderen kampt reeds enkele jaren met een toenemend watertekort. Het grondwaterpeil ligt te laag en krijgt tussen de zomers in te weinig kans om zich te herstellen met nieuw regenwater. Met de Blue Deal wil deze regering inzetten op innovatief watergebruik en hergebruik van regenwater.

Binnen de Blue Deal worden enkele acties met betrekking tot de landbouwsector geformuleerd om zo mee de waterhuishouding in Vlaanderen te versterken. Zo kunnen boeren via innovatieve projecten hun waterverbruik verminderen. Momenteel is de landbouwsector vergund voor een jaardebiet van 75 miljoen kubieke meter water.

In mijn eigen gemeente Kinrooi loopt op dit ogenblik een LEADER-project (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale), een voorbeeldproject, omtrent het gebruik van gezuiverd afvalwater voor subirrigatie. Dat is een project in het kader van het derde Vlaamse programma voor plattelandontwikkeling. Vorig jaar hebt u, minister, nog 75.000 euro toegekend voor een ander Europees innovatief project rond waterreserve, waarbij een groep land- en tuinbouwers in Mechelen aan de slag gaat rond de omvorming naar peilgestuurde drainage, rechtstreekse aansluiting van zuiver hemelwater op het drainagesysteem en subirrigatie in combinatie met kleinschalige stuwen.

Bij het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) kan er ook, specifiek in het kader van circulair watergebruik, steun worden aangevraagd, bijvoorbeeld voor de opslag van drainwater, opslag en hergebruik van condenswater van warmtekraftkoppelingen, opvang- en recirculatiesystemen van drainwater voor grondloze tuinbouw in de open lucht, en meer. In uw antwoord in de commissie van 24 februari 2021 meldt u dat er in 2018 462 investeringen geselecteerd waren, waar samen voor 3,7 miljoen euro in geïnvesteerd werd. In 2020 was dit bedrag reeds gestegen naar 6,1 miljoen euro.

Tot slot bereiden uw diensten ook een projectoproep 'hergebruik restwater' voor, binnen het kader van de Blue Deal. Met deze projectoproep wordt ingespeeld op de uitdagingen rond toenemende waterbehoefte, dalende waterbeschikbaarheid en de principes van circulaire economie. De projecten moeten bijdragen tot het verhoogd aanwenden van alternatieve waterbronnen in de land- en tuinbouw, om zo bij te dragen tot duurzaam, circulair watergebruik.

Minister, ik heb daarover voor u de volgende vragen. Hoe zal die projectoproep 'hergebruik restwater' zich onderscheiden van de steun die bij het VLIF kan worden aangevraagd in het kader van circulair watergebruik? Wat is de stand van zaken met betrekking tot de projectoproep 'hergebruik restwater'? Welk budget hebt u hiervoor kunnen vrijmaken, en welke voorwaarden wilt u opleggen om de juiste projecten te vinden? Zijn er evaluaties gemaakt van reeds door het VLIF gesteunde projecten waaruit een duidelijk potentieel bleek voor een Vlaanderenbrede uitrol in het kader van de alternatieve waterwinning? Zo ja, zult u beleidsmaatregelen nemen om zulke innovatieve technieken verder uit te rollen?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega, dank u wel. De projectoproep 'hergebruik restwater' waarin ik heb voorzien in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht onderscheidt zich eigenlijk van de gewone VLIF-oproepen wat doelgroep en scope betreft. Bij VLIF-innovatie kan een aanvraag door een groep worden ingediend, maar moet de groep uitsluitend uit boeren bestaan. Bij VLIF-agrovoeding is de scope beperkt tot restwater van de voedingsindustrie. In de projectoproep 'hergebruik restwater' moeten de projecten worden ingediend door samenwerkingsverbanden bestaande uit aanbieders en afnemers van restwater, zijnde landbouwers. Dit samenwerkingsverband kan ook verder worden uitgebreid met ondersteunende partners, zoals kennisinstellingen, watermaatschappijen enzovoort. Het voordeel is dus dat dat ketenoverstijgend is.

Ik kom tot uw tweede vraag. Op 7 oktober, dat is morgen, vindt er een digitaal infomoment plaats. Initiatiefnemers hebben tot 15 december de tijd om een projectvoorstel in te dienen. Het totaalbudget is 10 miljoen euro. Het

subsidierегlement kan men raadplegen via de website van het Departement Landbouw en Visserij. Ik wil de juiste projecten selecteren door de voorgestelde initiatieven te toetsen aan een aantal beoordelingscriteria, zoals de mate waarin restwater wordt hergebruikt en de mate waarin een project oplossingen aanreikt in de strijd tegen de droogte en de waterschaarste. Ook wordt er rekening gehouden met de manier waarop de resultaten van het project zullen worden verspreid en met de duurzaamheid op socio-economisch en ecologisch vlak.

Dan was er uw derde vraag. Het VLIF werkt al jaren aan het stimuleren van het gebruik van hemelwater en het zuiveren en hergebruik van water in de landbouw-bedrijfsvoering door de ondersteuning van de bijhorende investeringen. Het VLIF volgt de praktijk met betrekking tot nieuwe zuiveringstechnieken zeker op de voet en ondersteunt ook die nieuwe technieken, eerst met innovatiesteun en, indien ze succesvol blijken, vervolgens met investeringssteun aan onze landbouwers.

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Minister, dank u wel voor uw antwoorden. Ik denk inderdaad dat innovatie in dezen het codewoord is om zo veel mogelijk water vast te houden en te gebruiken, zeker in de landbouw, gelet op de droogte en de toenemende problematiek op dat vlak. Er is het proefproject van het gezuiverd afvalwater voor subirrigatie waarnaar ik verwees en dat ik intussen ook ken en zie op het terrein. Ik denk dat het potentieel daarvan gigantisch groot is in Vlaanderen, met driehonderd waterzuiveringsstations. Dat is dus natuurlijk iets dat we grondig moeten bekijken. Als dat voldoende veilig kan worden ingezet voor het beregenen van gewassen, dan heeft dat een potentieel in Vlaanderen. Dan verdient dat verder steun en moet dat worden uitgerold. Ik denk dus dat we dat met bijzondere aandacht moeten volgen, gelet op dat potentieel.

Dit kan ook in twee richtingen werken. Dat hebben we ook al gezien. Er is enerzijds het bewateren van velden, maar anderzijds ook het afvoeren van een teveel aan water, zoals we dat de voorbije zomer kenden.

Ik heb verder geen bijkomende vragen. Ik wil alleen vragen dat men dat project van de inzet van gezuiverd afvalwater, gelet op het potentieel in Vlaanderen, zeer grondig zou opvolgen, om het bij een positieve evaluatie verder als voorbeeld over Vlaanderen te kunnen uitrollen.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik zal dat doen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Chris Steenwegen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het verdwijnen van slachtmogelijkheden in de korte keten – 4612 (2020-2021)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Minister, op 21 juli ging in alle stilte het laatste schapenslachthuis van de provincie Antwerpen dicht. Het stadsbestuur verlengde de exploitatievergunning niet. Hoeveslager Werner Aerts van 't Zwarthof is rechtstreeks gedupeerde. Die korteketenondernemer liet in een persbericht over de

sluiting optekenen dat hij nu twee uur moest rijden om de dieren te laten slachten. Het begrip 'korte keten' krijgt dan wel een andere dimensie.

Dit verhaal staat echter niet alleen. Het beperkt zich ook niet tot schapen en geiten, noch tot de provincie Antwerpen. Ook het slachten van varkens en pluimvee voor de korte keten is in specifieke Vlaamse regio's onmogelijk geworden. Er zijn verhalen bekend van landbouwers uit de provincie Limburg die met kleine loten biologische kippen tot in Pipaix rijden. Mocht u dat niet weten, dat is in de buurt van Doornik. Dat is 160 kilometer vermijdbaar levend transport. De inschatting van ingewijden is dat de trend van sluitende kleinschalige slachthuizen zich nog verder zal doorzetten.

Met de resolutie die we hier eerder dit jaar goedkeurden, besloten we unaniem om korteketeninitiatieven beter te ondersteunen. Minister, daarom heb ik de volgende vragen. Monitort uw administratie de evolutie in de slachthuissector in België en Vlaanderen? In publieke antwoorden wordt vaak melding gemaakt van de slachtcapaciteit per diergroep, maar belangrijk is natuurlijk ook de geografische spreiding. Beschikt u over historische en actuele informatie daarover? Dat kan immers helpen bij het voeren van de discussie.

Ook transparantie over de bedrijven achter de overblijvende slachtlocaties is interessant. Gezien het aanbod structureel daalt, is er een risico op een oligopolie. Met andere woorden, de markt zou dan eigenlijk niet meer goed functioneren. Wanneer kunnen we officieel spreken van een bottleneck met impact op dienstverlening en prijsvorming inzake het slachten?

De sectororganisatie FEBEV (Federatie van het Belgische Vlees) maakte een tijd geleden in haar ledenlijst zichtbaar welke slachtinrichtingen openstonden voor de korte keten. Dat is een goede zaak, maar de resultaten waren beperkt. Hoe ziet u het slachten van dieren in Vlaanderen op middellange termijn in het algemeen en de behoeften van de korte keten hierin in het bijzonder? Is er behoefte aan een nationaal of een Vlaams plan zoals in Frankrijk, met visievorming en aandacht voor kleinschalige alternatieve pistes?

Er bestaat vandaag een enorme discrepantie tussen de weinige resterende kleinschalige slachthuizen en de grote exportgeoriënteerde slachtinrichtingen. Kleinschalige inrichtingen geven al langer te kennen dat zij zich gevisieerd voelen door diverse controlerende instanties. Welke inspanningen kunnen we als overheid leveren om het ondernemen in deze markt op kleine schaal ook realistisch en haalbaar te houden? Welke knelpunten ziet u? Welke oplossingen stelt u voor?

Bekeken vanuit de private markt, ziet u opportuniteiten in het concept van zelf slachtende slagers zoals dat in de buurregio's is georganiseerd en dat zelfs een heropleving kent? Binnen het Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV) is er een omzendbrief over slachten op de hoeve in de maak. Hoe staat het Departement Landbouw en Visserij tegenover dergelijke concepten? Welke inspanningen wil het departement leveren om het slachten binnen het landbouwbedrijf te faciliteren teneinde het levend transport van dieren te beperken?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Steenwegen, ik zal proberen beknopt te antwoorden. Soms is de vraag langer dan het antwoord, maar dit is een terechte zorg.

De evolutie van het aantal slachthuizen en de bijhorende slachtcapaciteit wordt op zich niet systematisch door mijn diensten gemonitord. Veel informatie is gebaseerd op de informatie van het FAVV, dat, zoals u weet, bevoegd is voor de erkenning van de slachthuizen.

Ik stel echter samen met u vast dat er een probleem is in bepaalde sectoren en ketens wat de slachtcapaciteit betreft, bijvoorbeeld voor schapen en geiten. In de provincies Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant zijn er op dit ogenblik namelijk, zoals u zei, geen operationele slachthuizen. Voor de korte keten en de biologische sector is er bovendien ook een structureel tekort omdat de bestaande slachthuizen vaak gericht zijn op andere segmenten uit de keten met een grotere volumevraag. Het probleem bestaat dus zeker en vast.

Ik zal uw derde, vierde en vijfde vraag samen beantwoorden. Aandacht voor de noden met betrekking tot de mogelijkheden om te slachten is voor mij zeer belangrijk, gezien het toenemende belang van de korte keten. We hebben al een paar initiatieven genomen. Zo bekijken mijn diensten bij de opmaak van nieuwe wetgeving altijd of kleinere slachthuizen bepaalde uitzonderingen kunnen verkrijgen, zonder dat daarmee het doel van de wetgeving wordt onderuitgehaald. Daarnaast is er ook een project van BioForum gefinancierd waarin de haalbaarheid van een mobiel slachthuis is onderzocht. Voor het slachten van pluimvee bleek dat haalbaar, maar voor grotere landbouwhuisdieren is de rendabiliteit van die mobiele slachteenheid een struikelblok. Er zijn te veel slachtingen per dag nodig opdat een mobiele slachteenheid rendabel zou zijn.

Een oplossing zou kunnen zijn dat men dieren van meerdere veehouders naar één mobiele slachtlocatie voert, maar dan verdwijnt het voordeel dat de dieren niet moeten worden getransporteerd. Voor het pluimvee zijn we dus al wat verder dan voor de grotere dieren, maar we zoeken een oplossing, want ik vind het wel terecht dat u deze problematiek aanhaalt.

De sector stelde ook voor om de haalbaarheid van het heropenen van kleine, regionale slachthuizen te bestuderen. Vorig jaar heb ik een subsidie toegekend aan Vlaamse Schapenhouderij voor de uitvoering van het project 'Nood aan micro-slachthuizen'. De ultieme betrachting is het oprichten van een samenwerkingsverband om lokale, kleinschalige slachthuizen uit te baten. Dat moet dan de transportafstand naar slachthuizen reduceren, het dierenwelzijn optimaliseren en ook de korteketenafzet stimuleren.

Dat zijn dus drie maatregelen waaraan we op dit ogenblik aan het werken zijn.

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Minister, dank u wel en excuses voor de lange vraag. Een lang antwoord is echter niet nodig. Als het maar opgelost geraakt.

Ik ben er persoonlijk wel van overtuigd dat de korte keten draagvlakverbredend kan werken voor de vleessector in het algemeen en de vleesveehouder in het bijzonder. Als we die korte keten willen stimuleren en ook voor een stuk willen ondersteunen, dan is die infrastructuur die daarrond zit, natuurlijk wel heel belangrijk. Zonder die infrastructuur wordt het immers eigenlijk moeilijk, zo niet onmogelijk om op een goede manier aan die korte keten te werken. Slachten is volgens mij ook een kwestie van openbare dienstverlening, via de publiek-private organisatie van kleinschalige slachthuizen in die regio's waar de slachtvraag momenteel aanwezig is en niet meer kan worden beantwoord.

U hebt gewezen op een paar initiatieven die u al hebt genomen. Ik ben er natuurlijk heel blij mee dat dit ook uw aandacht heeft. Ik denk inderdaad dat het echt een belangrijk aspect is. Ziet u een mogelijkheid om een dialoog op te starten rond de verzuchtingen van die kleinere slachtinrichtingen, samen met alle controlerende instanties, en de knelpunten aan te pakken die ondernemen in de vleessector en in die korte keten vandaag bijna onmogelijk maken? Kan zo'n overleg worden opgestart of gefaciliteerd?

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Voorzitter, dit lijkt me een terechte vraag. Dit probleem wordt terecht aangekaart door de sector van de korte keten. Consumenten zijn zich meer bewust van waar ze inkopen doen en kijken ook meer in de richting van lokaal kopen en dierenwelzijnsaspecten. Ik denk dat onze Vlaamse landbouwers daar ook daadwerkelijk op willen inspelen, maar er zijn in de praktijk toch nog wat obstakels, en die moeten we ook durven te benoemen: de lange transporten, de stressvolle omstandigheden voor dieren. Die zijn niet goed, en op dat vlak lijken me er toch nog opportuniteiten te zijn. Ik denk dat die mobiele slachthuizen daar zeker in passen. Minister, u hebt ze vernoemd. Ik geloof er echt wel in dat dat ons op lange termijn iets zou kunnen opleveren, maar in de praktijk zijn we er vandaag nog niet om dat te kunnen realiseren. Er zijn nog heel wat knelpunten wat dat betreft, op het vlak van Omgeving, wat afvalwater betreft. Er worden ook knelpunten geuit vanuit het FAVV. Ook zijn er de knelpunten inzake de economische haalbaarheid. Dat werd daarjuist ook gezegd.

Ik denk dus dat dit een goede piste is, maar aan de knelpunten die ik noemde, hoort u al onmiddellijk dat het groepswork zal worden om dit in de praktijk te kunnen realiseren. Minister, ik hoop dan ook uiteraard dat u uw engagement toont om mee te werken aan dit groepswork en om dit op korte en lange termijn te kunnen realiseren.

Bart Dochy (CD&V): Minister, u spreekt over het imago van de landbouwsector. Ook de slachthuissector heeft een imagoprobleem, denk ik. Die mensen doen hun best, maar worden soms een beetje gekweld door controles van het FAVV, door het niet consistent zijn van die controles, en ook door andere inspecties. Ik denk dat er ter zake eigenlijk wel een probleem is, ook qua rechtszekerheid en voor het imago van die sector. Ik denk dat dat ook meespeelt in heel de kwestie in het kader van de kleinschalige installaties. Die mobiele installaties bieden inderdaad hoogstwaarschijnlijk een aantal mogelijkheden. Het is inderdaad goed dat daar verder naar wordt gezocht.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, ik ben het ermee eens dat het draagvlak voor de korte keten op deze wijze kan worden vergroot. Dat is zeker zo. Hier is het ook een beetje een kwestie van het genereren van een ketenaanpak, waarbij alle knelpunten worden aangepakt. De slachthuissector was trouwens ook prominent aanwezig bij mijn varkensoverleg. Dat heeft niks met dit te maken, maar alles hangt samen.

Dat overleg moet de diverse knelpunten naar boven brengen. Dat maakt eigenlijk integraal deel uit van een ander project van BioForum, het Innovatiesteunpunt en Steunpunt Korte Keten, waarbij men, zoals ik al zei, zo'n mobiel slachthuis aan het uitwerken is. Ik hoop echt dat we met de kleine slachthuizen enerzijds en de mobiele slachthuizen anderzijds tot een globale oplossing voor het probleem kunnen komen.

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Minister, dank u wel. Ik denk dat het inderdaad een combinatie moet zijn. Ik heb in het verleden ook al vragen gesteld over die mobiele slachtinrichtingen. Daar zijn er inderdaad nog obstakels, en dat kan een deel van de oplossing zijn, in een aantal gevallen. Er zijn echter ook die kleinschalige slachthuizen. Ik denk dat die twee wegen moeten worden bewandeld. Ik dring toch aan op verder overleg, want voor de korte keten is het inderdaad uiterst belangrijk om die bovenliggende structuur in stand te houden en verder te ontwikkelen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Chris Steenwegen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, en aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de verpachting van landeigendommen door lokale besturen – 4639 (2020-2021)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Minister, eerder dit jaar hadden we in de commissie een gedachtewisseling over de mogelijke denkpistes voor de hervorming van de pachtwetgeving. We hebben ook een hoorzitting gehouden. We hebben het niet specifiek gehad over de rol van publieke instellingen en hoe die hun landeigendommen kunnen inzetten om mee beleid te voeren. Nochtans hebben openbare besturen op dit moment nog steeds een erg grote grondpositie: er zijn nog heel veel landbouwgronden in eigendom van die besturen. Het debat over het inzetten van die publieke gronden, ook in het kader van lokale voedselstrategieën, is toch erg levendig. Helaas is de vaststelling ook dat heel veel lokale besturen vandaag de keuze maken om die gronden te verkopen, vaak aan de hoogst biedende, en slechts zelden aan startende of uitbreidende boeren. We zien bijvoorbeeld dat veel OCMW's die gronden op de markt hebben gebracht. Daardoor krijg je natuurlijk ook weer extra druk op de beschikbare grond die daadwerkelijk in landbouwgebruik is.

Artikel 18, lid 3, van de huidige Pachtwet regelt de manier waarop lokale besturen gronden kunnen verpachten. Het zou natuurlijk goed zijn, mochten openbare besturen hun gronden niet per se verkopen, maar die toch ter beschikking blijven houden van onze landbouwers. Openbare besturen en instellingen zijn op basis van dit artikel verplicht om aanbestedingsvoorwaarden, normen en een rangorde te bepalen om de keuze van de pachter te motiveren. Elke provincie heeft in uitvoering van dat artikel een besluit vastgelegd dat gelijkaardige aanbestedingsvoorwaarden, normen en een rangorde vastlegt. Lokale besturen die ervoor kiezen om gronden te verpachten, worden via die provinciale besluiten gedwongen om een rigide kader te volgen, dat elke mogelijkheid om eigen beleidsaccenten te leggen via de verpachting van gronden de facto onmogelijk maakt of moeilijk maakt. Met andere woorden, er is vandaag geen autonomie voor lokale besturen die gronden willen verpachten. Indien er meer beleidsmarge zou zijn voor lokale besturen, dan zou dat een belangrijke stimulans kunnen zijn voor een maatschappelijk en politiek debat over de strategische waarde van die publieke gronden.

Minister, zijn lokale besturen voor u een belangrijke actor bij de hervorming van de pachtwetgeving? Hoe zult u hen daarbij betrekken? Zult u bijvoorbeeld steden en gemeenten met een eigen voedsel- of landbouwstrategie actief betrekken, en in welke timing voorziet u daarvoor? Kan een openbaar bestuur, bijvoorbeeld een gemeente, op basis van artikel 18, lid 3, van de huidige Pachtwet een eigen besluit vaststellen waarin het afwijkende aanbestedingsvoorwaarden, normen en een rangorde vastlegt voor de toekenning van landbouwgronden voor pacht? Is het wenselijk dat dat mogelijk is? Welke instrumenten heeft een lokaal bestuur volgens u om zijn grondposities in te zetten en bijvoorbeeld korteketenlandbouw te stimuleren? Is het mogelijk dat er voor lokale besturen in bijzondere bepalingen wordt voorzien in de pachtwetgeving? In functie van het realiseren van beleidsdoelstellingen zou dat een stimulans kunnen zijn om gronden in eigendom te houden. Op welke manier en op welk moment komen de huidige aanbestedingsvoorwaarden in die provinciale besluiten aan bod in het debat over de hervorming van de

Pachtwet? Is het mogelijk om binnen de provinciaal bepaalde aanbestedingsvoorwaarden in ruimte te voorzien die door lokale besturen kan worden ingevuld? Zijn er cijfers over hoeveel landbouwgrond in eigendom is van lokale besturen?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Steenwegen, sowieso erken ik dat de lokale besturen als grondeigenaar een niet onbelangrijke speler zijn wat de pacht betreft. Dat is natuurlijk ook de aanleiding van uw vraag. Lokale besturen kunnen ook via eigenaarsorganisaties en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) worden geconsulteerd. Ons departement beschikt niet over het precieze aantal hectare landbouwgrond in eigendom van lokale besturen. Die cijfers zijn dus niet beschikbaar. De Pachtwet bepaalt wel dat lokale besturen enkel via een openbare aanbesteding kunnen verpachten en dat zij ook de aanbestedingsvoorwaarden opstellen.

De wet tot beperking van de pachtprijzen bepaalt dat de deputaties normen mogen vaststellen en verplichten voor de gemeenten en de openbare instellingen van hun provincie. Elke Vlaamse provincie heeft dergelijke zogenaamde voorkeurnormen vastgesteld. Het is voor een lokaal bestuur niet toegelaten om af te wijken van de normen van de bestendige deputatie. Men is dus verplicht om die toe te passen, en dat uiteraard altijd op voorwaarde dat de normen niet afwijken van de Pachtwet zelf. Je hebt dus zo'n cadans. Binnen de pachtwetgeving zijn er op dit ogenblik – terecht overigens – geen mogelijkheden die lokale besturen toelaten om bepaalde vormen van landbouw positief te discrimineren. In artikel 24 van de Pachtwet is als basisprincipe in de vrijheid van bebouwing en van de beschikking over de hoeveproducten voorzien. Er zijn wel andere mogelijkheden die de lokale besturen toelaten gronden voor te behouden voor bijvoorbeeld bepaalde types van landbouw, specifieke teeltmethodes of de korte keten. Zo kan een lokaal bestuur bijvoorbeeld gebruikmaken van het recht van erfpacht. Gronden kunnen dan kosteloos ter beschikking worden gesteld, en in dat geval is de Pachtwet niet van toepassing. Er is daar dus wel een mogelijkheid.

In het kader van de hervorming van de Pachtwet wordt de verpachting door de openbare besturen onderzocht en waar nodig bijgestuurd. De mogelijkheid van het opleggen van bijzondere bepalingen zijn we ook aan het bekijken, met dien verstande dat het behoud van de vrijheid inzake bebouwing van gepachte gronden en de vrijheid van beschikking over de hoeveproducten, zoals bepaald in artikel 24, eerste lid, van de Pachtwet, voor mij essentieel is. Het is van belang dat er geen willekeur ontstaat. Een meer algemeen kader voor verpachting zorgt voor een uniforme en gelijke behandeling.

Collega Steenwegen, zonder op het debat van de hervorming vooruit te lopen, want dat zal hier ook nog moeten worden gevoerd, zie ik dus wel wat mogelijkheden. Ik weet dat er zijn die met mij van mening verschillen, maar voor mij is de vrijheid inzake bebouwing absoluut essentieel.

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Minister, dank u wel. We zullen de discussie over de Pachtwet inderdaad nog verder voeren, maar ik vind dit toch wel belangrijk, want overheden beschikken inderdaad over heel veel gronden. Voor ons is het wel belangrijk dat in de relatie tussen eigenaar en landbouwer de Pachtwet toch het dominante instrument is. Het leidende principe moet blijven dat men via de Pachtwet in een goede relatie kan treden, die voldoende mogelijkheden biedt voor landbouwers, maar toch ook voldoende aantrekkelijkheid blijft behouden voor eigenaars. Ik zie dus niet in waarom een overheid geen positieve initiatieven zou kunnen nemen op dat vlak. Daarover verschillen we dus inderdaad van mening,

maar ik stel voor dat we het debat verder voeren in deze commissie naar aanleiding van de Pachtwet.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Steenwegen, ik glimlachte al bij mijn eigen opmerking, dus wordt vervolgd. Nog eens, ik erken dat er wat extra mogelijkheden mogen komen, maar ik heb gewezen op één specifieke belangrijke vrijheid die ik hoog in het vaandel draag.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de wildgroei aan apps als struikelblok bij de digitalisering van de land- en tuinbouwsector – 32 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (CD&V): Minister, land- en tuinbouwbedrijven beschikken over een massa aan data. Vandaag wordt slechts een beperkt deel van die data benut en gedeeld met de ondernemers, met leveranciers, met adviseurs, met consumenten en met de overheid. Om de bereidheid tot datadelen te verhogen, beschikken we in Vlaanderen over het project DjustConnect van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), dat zorgt voor een performante IT-infrastructuur, dat datastromen bij elkaar kan brengen en er ook voor zorgt dat de boer eigenaar blijft van de data. Digitalisering in de land- en tuinbouwsector is belangrijk voor de optimalisatie van de bedrijfsvoering en bij uitbreiding voor de verdere verduurzaming van de voedselketen.

Data van sensoren laten bijvoorbeeld precisietechnologie toe, maar laten ook toe om bedrijfsprocessen bij te sturen op basis van parameters die we als mens niet waarnemen, bijvoorbeeld CO₂-uitstoot, stikstofuitstoot, infrarode straling, vochtigheidsgraad enzovoort. Om de digitalisering op een hoger niveau te brengen in de land- en tuinbouw, is het nuttig kunnen aanwenden van die data echter essentieel. Hiervoor worden steeds meer apps ontwikkeld. De universiteit van Wageningen waarschuwde tijdens de vijfde editie van de Mansholtlezing echter dat apps hun doel voorbijgeschieten indien ze niet gelinkt zijn met achterliggende, grotere informatiesystemen waarmee bedrijven al werken.

Op zich is dat een logisch principe, want als dat niet het geval is, slaat het voordeel van het gemak al snel om in een nadeel door de extra administratieve handelingen. Daarnaast stelt Wageningen University & Research (WUR) ook vast dat apps komen en gaan en dat het een uitdaging is om duurzame businessmodellen te creëren tussen de diverse stakeholders binnen het voedselsysteem van producent tot consument.

Digitalisering staat in Vlaanderen hoog op de agenda. Het is een belangrijk onderdeel van het relanceplan Vlaamse Veerkracht. Er wordt 4 miljoen euro extra uitgetrokken om de digitalisering in de land- en tuinbouwsector te versnellen. Daarmee zou onder meer worden ingezet op het ontwikkelen van nieuwe digitale toepassingen en het beter ontsluiten van data.

Minister, welke initiatieven heeft Vlaanderen intussen genomen voor de ontwikkeling van nieuwe digitale toepassingen? Hebt u daarbij oog voor de vermindering van de administratieve lasten? Op welke manier komt u daarmee tegemoet aan de

waarschuwingen van de rijksuniversiteit van Wageningen met betrekking tot de uitdaging om duurzame businessmodellen te creëren? Op welke manier plant u meer dataleveranciers naar DjustConnect aan te trekken? Hoeveel zijn het er vandaag? Welke ambities heeft Vlaanderen op het vlak van de ontwikkeling van apps voor de land- en tuinbouwsector die de datastromen, bijvoorbeeld overheidsdata, met elkaar verbinden?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega, dank u wel. Er is inderdaad 4 miljoen euro uitgetrokken binnen het relanceplan Vlaamse Veerkracht voor de ontwikkeling van nieuwe samenwerkingsvormen en nieuwe digitale toepassingen voor land- en tuinbouwers. Het is net de samenwerking tussen spelers in de keten die ervoor zou moeten zorgen dat de ontwikkelde apps niet los van elkaar staan. Bovendien worden extra administratie en het manueel overtypen van gegevens door boeren vermeden door net in te zetten op al beschikbare data. Het datadeelplatform DjustConnect van ILVO focust precies op het verbinden van die data en de apps.

Van bij de start van de ontwikkeling van een app moet er al aandacht zijn voor een duurzaam businessmodel. De Living Lab Agrifood Technology van ILVO ondersteunt bedrijven heel actief daarin. ILVO biedt in het kader van het COOCK-project (Collectief Onderzoek & Ontwikkeling en Collectieve Kennisverspreiding/-transfer) van het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) workshops API-economie (Application Programming Interface) aan voor bedrijven om hun businessmodel in dezen scherp te stellen. ILVO heeft daarbij oog voor de rol van de boer. In cocreatie met boeren, technologieontwikkelaars en de voedingsindustrie gaat ILVO op zoek naar een win-win-winbusinessmodel, met een aantoonbaar voordeel voor elke partij aan de tafel.

Dan is er uw derde vraag. Er zijn vandaag al tien databronnen beschikbaar. Een even groot aantal is in voorbereiding voor ontsluiting. DjustConnect focust op die databronnen die ook onmiddellijk worden gebruikt om bestaande digitale toepassingen of apps te automatiseren en dus direct voordeel hebben voor onze boeren. Uiteraard kan dat alleen maar mits de toestemming van de boer in kwestie, want daar staat DjustConnect garant voor.

Dan de laatste vraag. Met ondersteuning van het Programma Innovatieve Overheidsopdrachten (PIO) heeft het departement een overheidsopdracht uitgeschreven voor de ontwikkeling van een smartphoneapp voor 'geotagged photos'. Die app zal een schakel zijn in hun controlesysteem. Waar er twijfel is op basis van de satellietbeelden, kan aan de boer om een foto worden gevraagd om bijvoorbeeld de teelt op het perceel te bewijzen. De boer kan zo'n taak ook delen met derden. De ontwikkeling van de app bevindt zich momenteel in de testfase.

Ik hoop hiermee zo volledig mogelijk te hebben geantwoord op uw interessante vragen.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (CD&V): Minister, dank u voor uw antwoord. Het was een kort antwoord, maar uit uw antwoord leid ik wel af dat die 4 miljoen euro extra die is uitgetrokken, ook wel nuttig wordt aangewend. Ik heb ook vastgesteld dat de mensen van ILVO zeker ook met het project DjustConnect aanwezig waren op de Werktuigendagen, met een mooie stand. Dat vind ik ook heel belangrijk. Ze waren daar heel zichtbaar, waardoor ze toch ook steeds meer boeren op de hoogte kunnen brengen van het project en van het belang van het delen van hun data, en vooral van het feit – u hebt ook aangehaald wat in het project zit – dat ze zelf kunnen kiezen welke data ze delen en met wie ze die delen.

Een van de sectoren die heel prominent aanwezig zijn in de bronnen die de data al gebruiken, is de melkveesector. Dat is een heel goede zaak, maar ik denk dat er zeker ook nog wat werk is om die digitalisering ook in de andere deelsectoren van de land- en tuinbouw verder door te drijven, zodat zij ook die data kunnen gebruiken om hun bedrijf te optimaliseren, om hun processen te optimaliseren en vooral ook om administratief werk te vermijden. De overheid, Vlaanderen hanteert normaal gezien het 'only once'-principe: ze vraagt gegevens slechts eenmaal op, gaat gegevens die ze heeft, niet nog eens opvragen. Ik denk dat we dat zeker moeten doortrekken, bijvoorbeeld ook in de diverse controle-instanties die binnen de land- en tuinbouwsector actief zijn.

Wat de geotagged photos betreft en de app die in ontwikkeling is, hoor ik dat het vooral een controleapp is en niet zozeer een app die ervoor kan zorgen dat de bedrijfsprocessen worden geoptimaliseerd. Misschien is het in de testfase of in de verdere ontwikkeling van die app ook mogelijk om een aantal insteken te geven waarbij de boer in kwestie de app ook kan benutten, niet enkel om gecontroleerd te worden maar vooral om een aantal zaken gemakkelijk te kunnen opzoeken en een aantal gegevens onmiddellijk bij de hand te hebben. Dat is een suggestie die ik in elk geval wil meegeven. Ik dank u voor uw antwoord, ik heb geen bijkomende vragen.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik ben blij met het enthousiasme van collega De Roo. Er waren geen extra vragen maar ik wil wel meegeven dat ik zelf tijdens de Werktuigendagen op de stand van ILVO op de tractor heb gezeten om de 'smart farming'-technieken te ontdekken. U was daar zelfs getuige van.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sofie Joosen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het Vlaamse actieplan tegen voedselverspilling – 44 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het actieplan rond voedselverspilling – 50 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Voedsel laten verloren gaan is nooit een goede zaak maar voedsel laten verloren gaan terwijl de vraag bij de voedselbanken nog nooit zo hoog is geweest, is zeker geen goede zaak. Voedselverspilling moet dan ook te allen tijde voorkomen worden.

Minister, de aanpak van de voedselverspilling kwam via mijn actuele vraag al aan bod in de plenaire vergadering en ook tijdens enkele digitale commissievergaderingen in mei 2021 werd dit thema uitvoerig behandeld. In die commissie engageerde u zich om rekening te houden met de opmerkingen van het Rekenhof. Het rapport van het Rekenhof kwam volgens u op het juiste moment om zo de gepaste maatregelen te kunnen nemen in het nieuwe Vlaamse actieplan tegen voedselverspilling.

Het actieplan is er intussen en daarin is inderdaad werk gemaakt van enkele pijnpunten. De Vlaamse Regering stelt mooie doelen om tot een geïntegreerd Vlaams voedselbeleid te komen en voegt hier ook de daad bij het woord door de vele acties in het plan. Toch heb ik nog enkele bedenkingen.

Uit het overzicht van de acties maak ik op dat de realisatie van maar liefst 40 van de 58 acties afhankelijk is van projectfinanciering. De eerste auditeur van het Rekenhof drong al aan om de financiering van de acties meer vanuit de overheid te garanderen om een maximaal rendement te bekomen. 69 procent van die acties laten afhangen van die projectfinanciering lijkt me toch wat veel. Graag enige duiding daarbij.

Verder stel ik vast dat Vlaanderen, zoals beloofd, een coördinerende rol zal opnemen – u was dat engagement in mei al aangegaan – bij de samenwerking met de verschillende niveaus maar de vraag is wel of de data vanuit Wallonië voldoende betrouwbaar zullen zijn. Bij gebrek aan sorteeraanlyse kan daar slechts een beperkte steekproef genomen worden die mogelijk niet representatief is voor het hele gewest.

Minister, is er voldoende budgettaire ruimte voorzien vanuit de overheid naast de projectfinanciering?

Hoe zult u Wallonië ervan overtuigen om zijn dataverzameling te verbeteren om zo te beschikken over een betrouwbaar meetkader en betrouwbare data richting Europa? Op welke manier zal die samenwerking gebeuren en zult u die coördinerende rol opnemen?

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Minister, ik heb ook enkele vragen over het actieplan van de Vlaamse Regering om 30 procent van de voedselverliezen te voorkomen, opnieuw te verwerken als voedsel of hoogwaardiger te valoriseren. In dat plan werden zeven speerpunten bepaald waarrond verschillende acties worden opgezet. Men wil ook de samenwerking binnen de productketens stimuleren en sector-specifieke programma's opzetten. En uiteraard kijken we ook naar de consument om het voedselverlies terug te dringen.

Minister, werd voor het nieuwe actieplan tegen voedselverspilling en voedselverlies een concreet budget geplaatst en op welke manier zal er worden gewaakt over het binnen de perken houden van administratieve overlast?

Hanteert Vlaanderen ook in het nieuwe actieplan een eigen Vlaamse definitie van voedselverliezen die strenger is dan de Europese omdat vandaag ook reststromen voor dierenvoeders in de Vlaamse definitie worden meegeteld?

Wordt in het nieuwe actieplan minstens een duidelijk onderscheid gemaakt tussen voedselverlies en voedselverspilling, en wordt bijgevolg ook duidelijk aangegeven welk deel van verloren voedsel uiteindelijk als reststroom voor dierenvoeding wordt gebruikt?

Vlaanderen wil een reductie van voedselverliezen met 30 procent tegen 2025, maar in de VN-duurzaamheidsdoelstelling wordt een daling met 30 procent tegen 2030 vooropgesteld. In welke mate werden de ambities, aanpak en definities van het actieplan voedselverliezen afgestemd op de ambities van de duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties?

Tot slot is het belangrijk een zo breed mogelijk draagvlak te creëren om voedselverliezen tegen te gaan. Zullen er sensibiliserings- en educatiecampagnes opgezet worden en zal in het bijzonder het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing

(VLAM) worden ingezet om voedselverspilling en voedselverlies op te nemen in zijn informatieve functie?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Joosen, we hebben dit onderwerp inderdaad in het verleden al uitvoerig besproken, onder meer naar aanleiding van een audit van het Rekenhof.

Zoals eerder toegelicht faciliteren we de betrokken organisaties en partners bij het vinden van geschikte en bestaande financieringskanalen en projectoproepen. We focussen ook in bepaalde projectoproepen zoals demonstratieprojecten op circulaire economie of voedselverliezen om de uitvoering van het actieplan alle kansen te geven. Ook het binnen de perken houden van administratieve overlasten, waar u naar vroeg, collega Talpe, is een permanent aandachtspunt.

De coördinatie van de dataverzameling gebeurt door de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM). Zij zijn in overleg met de andere gewesten en de federale overheid om tot betrouwbare data te komen. Uw opmerking was dus zeker terecht.

Er zijn geen nieuwe definities van voedselverliezen aangenomen. Het is in de monitoring wel mogelijk om het aandeel voedselreststromen dat Europa als voedselafval of voedselverspilling bestempelt van de andere voedselreststromen te onderscheiden. Dat is niet onbelangrijk. We blijven ook zicht houden op de fractie die richting dierenvoeding gaat. En de voedselreststromen blijven ook opgesplitst in een eetbare fractie, het voedselverlies, en een niet-eetbare fractie, de nevenstroom.

De Vlaamse doelstellingen zijn in lijn met de Europese en internationale ambities. We hebben wel meer aandacht voor de eerste schakels in de keten. De VN wil een halvering van het voedselafval op het einde van de keten, maar plakt geen cijfer op de vermindering aan het begin van de keten. Europa's huidige indicatieve doelstelling kijkt wel naar heel de keten.

De rol van de consument is inderdaad belangrijk in dit actieplan. Daarom hebben diverse partners initiatieven gelanceerd die mee inzetten op die sensibilisering en die bijdragen aan de realisatie van het actieplan zoals Too Good To Go, een webinar van de Vlaamse Compostorganisatie (Vlaco). Herwin zette Foodsavers in de kijker en Foodwin startte een bevraging op naar voedselverlies in grootkeukens. We proberen dus ook nieuwe sporen te bewandelen.

Er heeft ook al een specifiek overleg plaatsgevonden met VLAM met het oog op samenwerking rond preventie van voedselverlies. Ik denk dat dat mooi aansluit bij hun werking.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Minister, ik ben blij dat de regering deze problematiek ernstig neemt. Het is iets dat me na aan het hart ligt. De regering had dit aangekondigd en zal dit nu ook effectief doen en er met dit actieplan werk van maken. Dat is een goede zaak.

Ik hoop dat de opportuniteiten optimaal worden benut. We zullen de financiering van de acties verder opvolgen.

De coördinatie was een van de grote pijnpunten waar het Rekenhof op gewezen heeft maar u geeft nu toch aan, minister, dat dit effectief zal worden opgenomen. Dat stelt me ook gerust.

Het stelt me ook gerust dat die acties van het plan de doelstellingen en de ambities in het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 ondersteunen en dat die doelstellingen in lijn liggen met de internationale ambities die we op dat vlak hebben.

Als burgemeester ben ik natuurlijk ook heel tevreden dat de rol van de lokale besturen wordt erkend en dat zij actief mee worden betrokken en een ondersteuning zullen krijgen voor hun regierol. Naar mijn mening zijn er nog heel wat mogelijkheden binnen het lokale bestuursniveau om die zaken mee aan te pakken.

U hebt verwezen naar het initiatief Too Good To Go, dat veel succes oogst. In de strijd tegen de voedselverspilling kregen recent nog tweehonderd producten een nieuw label om aan te duiden dat ze niet onmiddellijk weggegooid moeten worden eens de houdbaarheidsdatum is overschreven. In hoeverre is Vlaanderen daarbij betrokken? Zijn daar verder nog mogelijkheden, want ik vind dit op zich een heel mooie aanzet om bijkomend die labeling aan te brengen op die producten.

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Ik kan uiteraard beamen wat collega Joosen zegt over het belang van de aanpak van voedselverspilling en voedselverlies. Vlaanderen is daar eigenlijk ook al lang en doelgericht mee bezig. De suggestie om de lokale besturen daarbij te betrekken, wat ook als een actie is opgenomen, kan ik uiteraard alleen maar toejuichen. We willen daar zeker onze rol spelen.

Ik blijf het wel wat moeilijk hebben met die grote reststroom die bij ons als veevoeder wordt gebruikt en waardoor wij door de andere definitie op de Europese ranking onterecht wat slechter scoren. Ik blijf dat bevreemdend vinden.

De OVAM doet de rapportage aan Europa. Gebeurt hetzelfde voor Vlaanderen als voor Wallonië qua parameters? Hebt u overleg met uw Waalse collega om dat op dezelfde manier aan te pakken? Ik weet dat de OVAM ook wel wat zucht bij de definitie van voedselverlies en voedselverspilling. Ik denk dat we moeten proberen om dat weg te werken.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mevrouw Joosen, u had het over Too Good To Go. Het is zeker een belangrijk onderdeel, zowel in labeling als in het blijvend informeren van consumenten, dat de data op de verpakkingen juist geïnterpreteerd moeten worden. Ik heb trouwens zelf ook een probleempje in die zin. De citroentjes voor de thee zijn begin september vervallen. Ik ben zelf aan het aarzelen of ik nog eentje bij mijn thee zou durven te doen. *(Opmerkingen)*

Het kan inderdaad geen kwaad, dus bij dezen zal ik aan mijn volgende thee een citroentje toevoegen.

Collega Talpe, er moet in elk geval gecoördineerd en gerapporteerd worden aan Europa. We moeten daar goede afspraken over maken.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Ik ben zeer blij dat het actieplan er is. Het bevat heel wat waardevolle initiatieven en initiatieven die het verschil zullen maken op het terrein. We zullen dit in de toekomst verder van nabij opvolgen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Emmily Talpe aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de hulpvraag van varkenshouders
– 52 (2021-2022)**

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Dit is een opvolgvraag. We hebben het debat in deze commissie al gevoerd naar aanleiding van een vraag van de voorzitter en van mezelf. De maandag voordien was er een rondetafel waar we een beetje op onze honger bleven inzake concrete stappen, zeker wat de kortetermijninjectie betreft die we toch zeker zouden moeten kunnen geven aan een sector die het water tot aan, en zelfs ver boven, de lippen staat.

In september werd door de varkenshouders opnieuw een noodkreet geslaakt. Ze kloppen voor steun ook steeds meer aan bij hulporganisaties. We hebben dat daarnet al besproken toen het ging over het algemeen mentaal welzijn van onze landbouwers. Het gaat immers niet alleen over de varkensboeren.

De problemen in de sector zijn niet nieuw maar de varkenshouders geraken er echt niet meer uit. Ze moeten maandelijks duizenden tot tienduizenden euro's toesteken. We zien ook geen beterschap: er zijn geen aanwijzingen dat de voederprijzen sterk zouden dalen en ook voor de inkomsten is er geen beterschap in zicht. Ook de hulporganisaties die al deze vragen ontvangen, vragen de overheid om dringend maatregelen te nemen om die mensen, zeker op korte termijn, te helpen zodat hun bedrijven niet over kop gaan.

In antwoord op mijn vraag om uitleg van halfweg september hebt u aangegeven dat u het kortetermijnperspectief niet uit het oog zou verliezen. U wees erop dat het de bedoeling is om met de sector op korte termijn een aantal bilaterale overlegmomenten te organiseren. Filip Fontaine, die ook aan het hoofd staat van Belpork, zou daartoe de rol van facilitator opnemen. Tegen eind september zou u hiervan feedback krijgen.

Minister, wat is uw reactie op de nieuwe noodkreet van de varkenshouders over de crisis in hun sector?

Hebben die bilaterale overlegmomenten binnen het ketenoverleg al plaatsgevonden? Welke feedback hebt u hiervan gekregen?

Welke maatregelen zult u op korte termijn nemen om aan de ergste bedrijfs-economische noden binnen de sector tegemoet te komen? Over het daaraan gekoppelde mentaal welzijn hebben we het daarnet al gehad.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Talpe, ik zal nog een aantal aanvullingen doen. Ik heb gezegd dat er al een rondetafel is geweest waarbij Filip Fontaine is aangesteld als facilitator. Hij is heel actief. We zien elkaar terug, niet volgende week zoals ik eerder zei, maar de week nadien.

De kortetermijnknoden doen zich voornamelijk voor bij onze familiale landbouwers. Ik heb de situatie aangekaart binnen de Vlaamse Regering en ik werk momenteel een steunpakket uit om hen in deze crisis bij te staan. Ik besef dat er grote liquiditeitstekorten zijn op dit moment en zomaar extra liquiditeiten voorzien zonder een weg in te slaan richting de toekomst, is heel moeilijk. Het is dan ook

goed dat ik ook binnen de Europese Raad, waar we de crisis op de agenda gezet hebben voor de vergadering van volgende week, een tussenkomst zal doen. Ik heb hierover maandag ook een bilateraal gesprek met de Europese Commissaris bevoegd voor Landbouw.

Ik ben ook blij dat mijn federale collega Clarinval de varkenssector op onze vraag tot en met april 2022 erkend heeft als sector in crisis, wat de vrijstelling van sociale bijdragen vergemakkelijkt. Ik ben ook vragende partij voor een actualisatie van de studie van het prijzenobservatorium in de varkensketen. Dit als aanvulling op wat eerder vanmorgen al in het debat aan bod is gekomen.

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Minister, ik ben heel blij dat u in de Vlaamse Regering het gesprek bent aangegaan om op die korte termijn te werken en na te gaan welke financiële injectie mogelijk is. Ik hoop dat we daar binnenkort groen licht krijgen van u. *(Opmerkingen van minister Crevits)*

Ik zal daar zeker mee aan de kar trekken opdat ze dit zouden goedkeuren. Maar zoals u zegt, moet dat inderdaad heel gericht gebeuren. We moeten nagaan welke sectoren het ergste zijn getroffen. Belangrijk is ook de denkoefening die we moeten maken om na te gaan hoe we die varkenssector structureel kunnen omvormen naar een leefbaar businessmodel. We hebben al een aantal crisissen gehad en het kan niet de bedoeling zijn om telkens wanneer het water tot aan de lippen komt, in te grijpen. We moeten kort op de bal spelen en proberen om een soort van herstructurering te organiseren.

Ik vind het heel goed nieuws dat er een steunpakket op komst is, ik ben in blijde verwachting en ik denk dat de sector ook heel blij zal zijn om dat te vernemen.

Bart Dochy (CD&V): Collega Talpe, bedankt voor het engagement van uw partij om het voorstel van de minister straks goed te keuren in de Vlaamse Regering.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik kijk hoopvol naar de vrienden van de N-VA.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Dochy aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over Visserij Verduurzaamt, VALDUVIS en het MSC-keurmerk – 4544 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Emmily Talpe

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Minister, tijdens mijn bezoek via het Vlaams netwerk van ondernemingen (Voka) aan het visbedrijf Mowi Pieters in Brugge, tijdens de vergadering die we in Oostende hebben gehad en tijdens de werkbezoeken aan het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), de Rederscentrale, de vismijn enzovoort, viel me tijdens de gesprekken die we daar hebben gevoerd, de opmerking op over het VALDUVIS-label dat een zeer goed label is en een aantal indicatoren aangeeft.

Het gaat om vijf ecologische, drie sociale en drie economische indicatoren die aangeven dat de vis onder die voorwaarden is geproduceerd. Heel wat internationale spelers gaan echter terug naar het MSC-label (Marine Stewardship

Council). Bij Mowi had men nog nooit over het VALDUVIS-label gehoord. Ik vind dat eigenlijk wel een beetje frappant. Blijkbaar zijn er ook een aantal verschillen tussen het MSC-label en het VALDUVIS-label, ook op het vlak van kostprijs voor wie gebruik wil maken van dit label.

Minister, is het de bedoeling om het MSC-label en het VALDUVIS-label beter op elkaar af te stemmen? Is het mogelijk om het VALDUVIS-label nog beter bekend te maken bij de retail? Is het mogelijk om het VALDUVIS-label met die traceerbaarheid uit te breiden om het een equivalent te maken van het MSC-label? Of kan er gekeken worden om de kostprijs van het MSC-certificering te milderen voor onze vissers omdat de vloot natuurlijk anders is samengesteld dan in andere landen?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Dochy, de communicatie over Visserij Verduurzaamt start op de visveiling waar elke kist met vis die aan de minimumstandaarden van VLADUVIS voldoet met een groene kleur voor de verkoop wordt aangemeld. Op die manier kunnen de kopers beslissen hun aankopen te concentreren op die loten die beantwoorden aan de vereisten van het Visserij Verduurzaamt-kenmerk.

Geïnteresseerde marktdeelnemers kunnen via de Visserij Verduurzaamt-website een aanvraag tot samenwerking indienen om het concept uit te rollen naar de consument. Op 22 juni van dit jaar was er een persmoment in het kader van de lancering van het nieuw convenant 'Op koers naar duurzaamheid' en van de Visserij Verduurzaamt-erkenning tot bij de consument.

Zowel in het informatieblad van de Rederscentrale als in de klankbordgroep van het convenant wordt daar regelmatig informatie over gegeven.

Tot slot wordt in de campagne van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserij-marketing (VLAM) 'Vis van bij ons' in verschillende media promotie gemaakt voor de Visserij Verduurzaamt-erkenning. Via een driemaandelijke folder spoort de VLAM de vishandelaars, reders en veilingen aan om actief mee te werken aan de actie 'vissen van het seizoen'. De VLAM werkt ook aan educatieve projecten voor hotelscholen.

Onder het project 'Visserij Verduurzaamt Market' dat via het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) en het Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquacultuursector (Fiva) financiële steun kreeg, werden stappen gezet om het bestaande erkenningssysteem ook verderop in de keten te valoriseren. Vorig jaar werden in samenwerking met commerciële spelers een aantal proeftrajecten opgezet voor het uitrollen van een 'business to consumer'-markterkenning waarbij voor elke schakel in de keten verplicht te volgen lastenboeken en bijhorende controlemechanismen ontwikkeld werden.

Alle schakels in de keten vanaf de producent tot het eindverkooppunt moeten de Visserij Verduurzaamt-erkenning hebben om gebruik te kunnen maken van het Visserij Verduurzaamt-principe. Toezicht op de naleving van de normen voor de marktdeelnemers wordt uitgevoerd door middel van jaarlijkse audits. Het verifiëren van de traceerbaarheid van de producten is een belangrijk onderdeel van deze audit. Na dit proefproject werd op 22 juni 2021 de officiële start gegeven voor de uitrol van het Visserij Verduurzaamt-label tot bij de consument. Ik denk dat collega Tommelein daarbij aanwezig was op die boot. Daar is trouwens een goed restaurant.

Visserij Verduurzaamt is net opgezet omdat MSC voor onze Belgische vloot, die een heel gamma van soorten opvist, als te duur ervaren wordt. Alle informatie over duurzaamheid die via het VALDUVIS-duurzaamheidsmeetinstrument verzameld

wordt, zou de toegang van onze vissers tot MSC mogelijks gemakkelijker en goedkoper kunnen maken. Ik ben hier dus positief over gestemd.

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Minister, ik ben blij met het antwoord. Het zou inderdaad jammer zijn dat we zelf een goed bedoeld en goed uitgewerkt label maken maar daarmee tekortschieten voor wat de verwachtingen van de retailsector betreft. Dan zouden we eigenlijk iets doen wat niet optimaal is voor het imago en de vermarkting van onze eigen visserijproducten.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Uiteraard sluit ik me aan bij deze vraag van collega Dochy. Ik vermoed dat hij langzamerhand interesse krijgt om aquacultuur in zijn eigen gemeente als een toegevoegde waarde te bekijken.

Collega Dochy, u raakt inderdaad een zeer gevoelig punt aan. De consument hecht vandaag heel veel belang aan de traceerbaarheid van vis, naar analogie met wat men in de landbouw de Farm-to-Fork-strategie noemt. Ook bij vis wil men komen tot die traceerbaarheid die start bij de vangst en eindigt op het bord van de consument

En het goede nieuws is inderdaad dat heel dit project van Visserij Verduurzaamt al tot in de veiling is beland. Dat is duidelijk geen eindpunt. Men heeft de boodschap hier goed begrepen en ik ben daar heel tevreden over. Nadat de Visserij Verduurzaamt-erkenning in 2018 op de veilklok in de Vlaamse veilingen werd gelanceerd, startte op 22 juni 2021 in aanwezigheid van mezelf officieel de toepassing tot bij de consument. In Oostende werd door de Rederscentrale en ILVO toegelicht hoe de producten van die erkende Belgische vissersvaartuigen zichtbaar worden voor de consument.

We weten dat nagenoeg onze hele vloot deelneemt. Mijn vraag is hoe het nieuwe initiatief naar de consument wordt opgevat. Loopt dat bij een beperkt aantal boten of kreeg dat meteen een brede toepassing? Hoe zal dat proces verder lopen?

En dan mijn stokpaardje en tweede vraag. Wij spreken over duurzame visserij maar stilaan komt ook de aqua- en 'mare'-cultuur van de grond in Vlaanderen. Een van de zeer belangrijke aandachtspunten is dat we in Vlaanderen het verschil kunnen maken met duurzame aqua- en marecultuur. Zullen we ook voor die producten een duurzaamheidstool kunnen laten ontwikkelen?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mijnheer Dochy, ik wil beginnen met uw opmerking te bevestigen. Het is absoluut juist dat de retail mee moet zijn met een label dat men zelf maakt. In die zin is uw vraag relevant en een aandachtspunt dat we in de gaten zullen houden.

Collega Tommelein, de eerste audits zijn intussen met succes afgerond en de aller-eerste certificaten zijn aan de Visserij Verduurzaamt-erkende marktdeelnemers uitgereikt. We waren daar beiden getuige van.

VLAM zet ook in op een heel brede communicatie. Dat is ook een van mijn zorgen, zowel richting B2B als richting B2C, zowel naar de consument als naar de collega-handelaars. De verkiezing van vis van het jaar waar u ook bij aanwezig was, sluit daar ook bij aan. De producten zijn ook zeer herkenbaar.

Uw vraag over de duurzaamheidstool zal ik meenemen naar de strategische werkgroep rond aquacultuur.

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Collega Tommelein, mijn gemeente in het midden van West-Vlaanderen ligt vooralsnog niet aan de zee. We hopen inderdaad dat dat nog lang zo blijft. Vandaar dat we ons moeten specialiseren in die aquacultuur.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Tommelein aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de opstart van de vzw Ondersteuningsfonds voor visserij in transitie (OVIS) – 4649 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Emmily Talpe

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Na lange onduidelijkheid kreeg de vzw Ondersteuningsfonds voor visserij in transitie (OVIS) groen licht van Europa. De vzw zal op zoek gaan naar oplossingen voor de vele uitdagingen rond verduurzaming en innovatie voor de visserij- en aquacultuursector.

OVIS kan nu de nodige voorbereidingen treffen om zo snel mogelijk aan de slag te gaan en de eerste projecten uit te rollen. Bedoeling is dat OVIS onder andere projecten zou kunnen financieren die verband houden met rationele en verantwoorde exploitatie van visbestanden, onderzoek naar duurzame vistechnieken of vergroening van de vloot, bevorderen van de veiligheid aan boord, onderzoek naar aquacultuur en passieve visserij.

Minister, welke tijdslijn zal er voor de verdere uitbouw van OVIS gehanteerd worden?

Wanneer worden de eerste projectoproepen gelanceerd? Wat zal de focus zijn van deze eerste projectoproepen?

OVIS bestaat uit een raad van bestuur samengesteld uit de vertegenwoordigers van de werkgevers- en werknemersorganisaties. Vanuit de federale Dienst Marien Milieu van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu en het Vlaams Departement Landbouw en Visserij kunnen twee waarnemers worden aangesteld. Werd reeds een waarnemer vanuit het Vlaamse departement aangeduid?

OVIS wordt gefinancierd via een deel van de bedrijfsvoorheffing die terugvloeit naar de sector. Over hoeveel middelen beschikt OVIS in deze opstartfase?

– Bart Dochy treedt als voorzitter op.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Tommelein, ik deel uw vreugde dat OVIS eindelijk groen licht heeft gekregen van de Europese Commissie en van start zal kunnen gaan.

Een concreet zicht op de tijdslijn voor de verdere uitbouw, de focus van de projectoproepen en het tijdstip waarop de eerste projectoproepen zullen worden gelanceerd, kan ik u nog niet geven. Op federaal niveau wil men eerst het toezicht op OVIS reglementair verankeren door een federale regeringscommissaris af te vaardigen. Verwacht wordt dat het nog enkele maanden zal duren voor dit rond is.

Het is aan de raad van bestuur van OVIS om projectoproepen uit te schrijven. Die raad van bestuur is eind vorige week voor het eerst samengekomen na de aanvaarding van de aanmelding door de Europese Commissie. De Vlaamse overheid heeft een waarnemer in de raad van bestuur, die eerstdaags door het Departement Landbouw en Visserij zal worden aangeduid.

Het budget dat vanuit het Zeevisserijfonds naar OVIS kan gaan, wordt op jaarbasis geraamd op 2 miljoen euro. Het bedrag in de aanvaarde aanmelding bedraagt 4 miljoen euro. Met uitzondering van de algemene werkingskosten zal het Zeevisserijfonds enkel middelen overmaken wanneer een initiatief of project door de raad van bestuur van OVIS is goedgekeurd en voor zover het toegekende bedrag binnen de begrote jaarlijkse som valt. Ik hoop u hiermee een afdoende antwoord te hebben gegeven.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): U hebt me in elk geval de zekerheid gegeven dat ik nog volgende vragen zal kunnen stellen. Ik zal trouwens ook bij mijn collega's in het federale parlement vragen om er bij de Federale Regering op aan te dringen om daar werk van te maken zodat dit wat sneller gaat. Dit heeft al lang genoeg geduurd.

Voor het overige dank ik u voor uw antwoorden en hoop ik samen met u dat er meer snelheid komt in dit verhaal, meer dan we de laatste jaren hebben mee-gemaakt.

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Los van de lange doorlooptijd voor we kunnen opstarten, wil ik toch een kleine bedenking maken. De raad van bestuur is inderdaad samengesteld. Als de voorzitter van de raad van bestuur al in een eerste communicatie aangeeft dat het niet de bedoeling kan zijn om ook aquacultuurprojecten te steunen, dan schrik ik daar wel van. Ik dacht dat er in de nota wel degelijk stond dat ook aquacultuurprojecten zouden moeten kunnen deelnemen aan de projectoproep. Dus in de aanloop en voor we helemaal opstarten met OVIS, zou ik toch de suggestie willen doen om in het kader van die projectoproepen en de manier waarop we die zullen uitschrijven en behandelen, te bekijken hoe men dat doet bij het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO). Ik denk dat daar heel wat te leren valt.

Minister, op welke basis zullen die projectoproepen worden uitgeschreven? Is er daarvoor een visie of moet die nog uitgewerkt worden in een stappenplan? Wordt dat stappenplan dan ook met die brede groep van stakeholders bekeken? En hoe zal die raad van bestuur dan concreet beslissen over de projecten? Hoe zal dat wetenschappelijk orgaan beoordelen en in welke mate zal dat advies van dat wetenschappelijk comité al dan niet bindend zijn?

Ik zie ook dat daar enkel leden van het Instituut voor Natuurwetenschappen en het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) in zitten. Moeten we daar ook niet nadenken over een uitbreiding van dat wetenschappelijk comité?

Ik heb dus nog een aantal vragen om die opstart zo goed en zo breed mogelijk te kunnen doen.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Het is aan de raad van bestuur om de scope te bepalen. Ik dacht niet dat aquacultuur uitgesloten is maar dat is ook geen exclusieve focus.

Ik denk dat het aan de raad van bestuur is om de opmerkingen die hier zijn gemaakt te bekijken.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Ik heb geen verdere opmerkingen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld